

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra etiky, psychologie sociální a charitativní práce

Bakalářská práce

SOCIÁLNÍ PRÁCE A POTŘEBNOST JEDNOTNÉ PROFESNÍ KOMORY OPTIKOU GENDERU

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Elichová, Ph.D

Autorka práce: Lucie Smolíková, DiS

Studijní obor: CHP, prezenční

Ročník: III.

2015

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledků obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses. cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum: 24.3.2015

Lucie Smolíková

.....

Poděkování

„Děkuji touto cestou Mgr. Markétě Elichové, Ph.D. za odborné vedení a připomínkování bakalářské práci.“

Obsah

Úvod.....	5
1 Sociální práce v evropské společnosti	9
1.1 Veřejné a soukromé	9
1.2 Krátká exkurze do vývoje sociální práce	12
1.3 Sociální práce a emancipace českých žen.....	12
1.4 Situace v sociální práci po 1 světové válce v ČSR.....	14
1.5 Sociální práce jako uznávaná profese	15
1.6 Úpadek sociální práce	16
Shrnutí.....	17
2 Sociální práce v době moderny.....	19
2.1 Problémy, které přináší postmoderna pro sociální práci.....	20
2.2 Veřejné a soukromé v postmoderně.	23
2.2.1 Muži a ženy. Co od nich můžeme očekávat?	25
2.2.2 Kde studují a nestudují ženy a muži?.....	28
Shrnutí.....	35
3 Vliv genderového kontraktu na sociální práci	36
3.1 Sociální pracovnice nebo sociální pracovník?.....	36
3.2 Autorita a moc	38
Co jsme zatím zjistili?	41
4 Roztříštěnost sociální práce	43
4.1 Je sociální práce opravdu roztříštěným oborem?.....	44
4.2 Různé identity, jednotná myšlenka?.....	47
4.3 Femininní jako femininní	49
4.4 Mít či nemít, to je to, oč tu běží... ..	51
Závěrečné shrnutí	54
5 Závěr	56
6 Seznam použité literatury.....	59
7 Přílohová část.....	66
ABSTRAKT:	74
ABSTRAKT:	75

Úvod

Při přednášce, která se týkala mechaniky a kde jsem byla v pozici doprovodu, jsem si nemohla nevšimnout významných pohledů od mužské části posluchačů i přednášejícího, které mou osobu přímo propalovaly. Mohu se jen domnívat, že to nebylo z důvodů mé atraktivity, ale spíše z důvodů že jsem tam jako zástupce žen seděla sama. Pro technický obor, jak se zdá nezvyklá věc i ve 21. století.

Když se však podívám po posluchačích na přednáškách našeho oboru sociální a charitativní práce, musím připustit, že mužů je zde poskromnu a mnohdy se možná mohou cítit jako já na přednášce z mechaniky. Tedy jako ti, co tam nemají co dělat, protože tomuto oboru přeci nemohou rozumět.

Tyto vyvstávající skutečnosti, které jeden obor staví do ryze maskulinní oblasti a ten druhý do ryze femininní oblasti a nepřímou tak poukazují na předpoklad, kdo může zastávat jakou profesí a co se od něho bude očekávat, mě přivedlo k úvaze, proč tomu tak je, co to způsobuje a inspirovalo mě to i k napsání této bakalářské práce.

Sociální práce je dnes považována za neperspektivní a podhodnocenou profesi.¹ Autorita a váženost sociálních pracovníků ve společnosti není nějak oslnivá, stejně tak, jako jejich obraz v mediálním světě. Příčiny takovéto bilance můžeme nalézt podle autorů: Musil, Navrátil, Růžičková, Janebová v nejednotném vymezení sociální práce. Sociální práce bývá vnímána, jako aplikace významnějších oborů, jako je sociologie, psychologie, lékařství a společnosti není dostatečně prezentována jako samostatný vědní obor. Přesto si dovoluji domnívat, že jednou z hlavních příčin nízké prestiže tohoto oboru lze spatřovat právě v její feminizaci.

Z tohoto důvodu bych se ráda pokusila v této bakalářské práci na sociální práci nahlédnout optikou genderu. Mnoho lidí se mi už několikrát ptalo, „co je to ten gender?“ Nejprve bychom si, ale mohli říci, co je to vlastně sociální práce.

Existuje celá řada různých definic sociální práce. Pro českou společnost je asi nejnámější definicí tohoto oboru definice od Oldřicha Matouška, která zní:

„Sociální práce je společenskovední disciplína i oblast praktické činnosti, jejímž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů (např. chudoby, zanedbávání výchovy dětí, diskriminace určitých skupin, delikvence mládeže, nezaměstnanosti.). Sociální práce se opírá jednak o rámec společenské solidarity,

¹ Srov. MUSIL., L. *Tři pohledy na budoucnost sociální práce*. s. 12.-13.

Též srov. JANEBOVÁ., R. *Teorie a metody sociální práce - reflexivní přístup*. s. 6.

*jednak o ideál naplňování individuálního lidského potenciálu. Sociální pracovníci pomáhají jednotlivcům, rodinám, skupinám i komunitám dosáhnout způsobilosti k sociálnímu uplatnění nebo ji získat zpět. Kromě toho pomáhají vytvářet pro jejich uplatnění příznivé společenské podmínky. U klientů, kteří se již společensky uplatnit nemohou, podporuje sociální práce co nejdůstojnější způsob života.*²

Přesto bych zde uvedla ještě jinou definici, která vzešla z IFSW (Mezinárodní federace sociálních pracovníků), která zahrnuje do specifik sociální práce i lidské práva.

„Profese sociální práce podporuje sociální změnu, řešení problémů v lidských vztazích a také zmocnění a osvobození lidí v zájmu zvýšení blaha. Sociální práce zasahuje v oblastech, kde dochází k interakci lidí a jejich prostředí, a využívá k tomu teorie lidského chování a sociálních systémů. Základem sociální práce jsou principy lidských práv a sociální spravedlnosti.“³

Osobně jsem sociální práci vždy vnímala, jako jakousi diplomatickou profesi, která urovnává napjaté vztahy mezi společností a klientem, který přichází s určitým problémem. Je tedy důležité jakým způsobem se „diplomat“ sociální pracovník chopí řešení onoho problému a jaké stanovisko ke klientovi i sociálnímu pracovníkovi zaujímá společnost.

Společnost je tedy dalším pojmem, který bychom si měli blíže představit. Společnost podle Sokola začíná teprve tam, *kde lidé k sobě od přírody nepatří, nemají vůči sobě přirozené závazky a kde jsou si aspoň v jistém smyslu rovni. Společnost začíná tam, kde se lidé nemusí podřizovat jen vůli někoho jiného, nýbrž také pravidlům.*⁴ Do těchto pravidel se člověk socializuje. Tímto procesem přejímá vytvořenou kulturu, jazyk ale i role a stereotypy, které mohou zkreslovat a zavádět i k milným úvahám. Příkladem tak mohou být lidé s etnických menšin nebo genderové atributy, které jsou přisuzované buď to ženám nebo mužům. Tím se dostáváme k pojmu gender.

Gender lze vnímat jako poukazování „na sociální rozdíly (v protikladu k biologickým a reprodukčním rozdílům, které se obecně nazývají pohlaví) mezi muži a ženami, které jsou kulturně a sociálně podmíněné, konstruované, tj. mohou se v čase měnit a různí se jak v rámci jedné kultury, tak mezi kulturami. Jsou předmětem

² MATOUŠEK, O. Úvod: cíle a úroveň sociální práce. In MATOUŠEK, O., a kol. *Metody a řízení sociální práce*. s. 11.

³ NEČASOVÁ, M. *Mezinárodní etický kodex sociální práce- principy: definice sociální práce*. [cit. 20-03-2015].

⁴ SOKOL, J. *Malá filosofie člověka a slovník filosofických pojmů*. s. 166.

socializace. Závaznost těchto rozdílů tedy není přirozeným, neměnným stavem, ale dočasným stupněm vývoje sociálních vztahů mezi muži a ženami.⁵ Z toho nám tedy vyplývá, že gender není vrozený, ale získaný prostřednictvím socializace. Přesto se v naší společnosti usídlila představa, že gender je to samé co pohlaví a od muže i od ženy se tedy očekává chování, které náleží jejich biologickému pohlaví.⁶ V souvislosti s genderem se nelze zmínit ještě o jednom podivném a někdy hrůzu nahánějícím pojmu, a sice o feminismu.

*„Feminismus (z latiny femina, žena), je hnutí usilující o dosažení politické, ekonomické a sociální rovnosti žen s muži, prosazování práv a zájmů žen. Vzniklo v druhé polovině 19. století a na intenzitě nabylo zejména v Západní Evropě a Severní Americe od 60. let 20. století. Do antropologie vnesla filozofie a ideologie s tímto hnutím spojený zájem o do té doby opomíjené rodové rozrůznění perspektivy společenských jevů, neformální společenské procesy, teorii emocí a roli individuální iniciativy v kultuře a přišla s novými postupy kulturního popisu“.*⁷

Pro tuto práci jsou výše uvedené pojmy opěrnými sloupy, které ovlivňují samu sociální práci a sociální pracovnice a budou tak prostupovat celým textem. Uvědomuji si, že gender bývá v sociální práci často nereflektovaný a jakoby se sociální práce ani netýkal. Jako příklad nám může posloužit samo označení sociální pracovník. V odborných periodikách, které jsem použila pro tuto práci, bývá používán mužský rod i pro ženu „tzv. generické maskulinum.“⁸ Z těchto důvodů a také z důvodů charakteru této práce jsem se rozhodla pro genderové vyvážení a po vzoru Janebové budu v textu střídavě užívat oba rody a nebo oba dohromady.

Abychom lépe pochopili současnou situaci sociální práce i sociálních pracovnic, ohlédneme se nejdříve do naší minulosti, abychom tak zjistili, jaké nároky tehdy společnost měla. Zejména poukáží na rozdílné postavení žen a mužů ve společnosti. Dále na postupné zvyšování vědomí o sociální práci a na současný stav, ve kterém se sociální práce nachází.

⁵ Slovník základních pojmů . *Gender, rovné příležitosti, výzkum.* s.2 [cit. 17-02-2015].

Též, DOHNALOVÁ., M., MALINA., J. *Slovník: Antropologie občanské společnosti.* s. 235-236.

⁶ Srov. ŠMAUSOVÁ., G. *Proti tvrdošijné představě o ontické povaze gender a pohlaví.* s. 16.

Patrné je to zejména ve výchově. Rodiče svým dětem zakazují hrát si s hračky, které neodpovídají jejich biologickému pohlaví. Dále tento fakt můžeme sledovat ve školství, kde jsou i jiné proměnné, které ovlivňují genderový vývoj jedince a který ovlivňuje i jeho sebereflexi. Viz kapitola 2.2.1

⁷ DOHNALOVÁ., M., MALINA., J. *Slovník: Antropologie občanské společnosti.* s. 215

⁸ JANEBOVÁ., R. *Teorie a metody sociální práce - reflexivní přístup.* s.4.

V důsledku těchto ukazatelů si představíme atributy spojené s muži a ženami. Lépe tak pochopíme, co se od nich v dnešní době očekává. Vzhledem k tomu, že atributy přejímáme učením, pokládám za důležité věnovat se v této části i již zmíněnému vzdělávání dětí a přístupu vyučujících k otázce genderu.

Na základě zjištěných informací a předpokladů mužů a žen pro vykonávání sociální práce se pokusím shrnout, jaké problémy se v sociální práci vyskytují a zda v jejich řešení pomůže sjednocení oboru pod profesní komoru sociálních pracovníků. Je v moci profesní komory posunout profesi sociálních pracovníků mezi prestižní profese? Jak se na ni dívají sociální pracovníci? Vnímají ji jako přínos nebo jako nepotřebnost? Otázky, které zde vystupují, prozrazují **cíl mé bakalářské práce, který se zabývá genderovým pohledem na sociální práci**. Na základě tohoto genderového pohledu bych ráda **poukázala na možný vliv genderového kontraktu v prosazování profesní komory sociálních pracovníků**.

Pokusím se na stanovené otázky najít odpovědi, které by nám mohly napovědět, zda je pro sociální práci gender opravdu tak důležitý a jak moc se na sociální práci projevuje (pozitivně či negativně) to, že ji společnost, ale i sami sociální pracovníci, vnímají jako femininní obor.

Doufám, že se mi podaří nalézt správné odpovědi.

1 Sociální práce v evropské společnosti

Podíváme-li se do minulosti naší euroamerické společnosti, shledáme, že je založena na dvou pilířích. Jeden pilíř byl postaven na odkazu antické řecko-římské kultury a ten druhý na odkazu židovsko- křesťanské kultury. I když si tento vliv neuvědomujeme, stále přežívá v našem společenství v odkazu práva, filosofie, lékařství, víře a mimo jiné i v sociální práci.⁹ Díky charakteru a smyslu křesťanské víry, která je neodmyslitelně spojena s pomocí bližnímu svému,¹⁰ zapříčinila vznik pomáhajícím profesím.¹¹ Do společnosti tak proudily myšlenky o lásce k bližnímu svému a dávaly tak vzniknout církevní organizaci, která se zachovala až do dnešních dnů, a sice charitě.¹²

Pokusme se nyní nahlédnout do těchto dob, kdy se vše utvářelo. Pokusme se pohlédnout do společností a poodhalit jejich uspořádání, které podle autorů Elshtainová, Havelková, či Bourdieu, formuje i dnešní společnost a můžeme v nich hledat první ukazatele postavení sociální práce ve společnosti.

1.1 Veřejné a soukromé

V antické době hrála hlavní roly polis, která byla řízena pouze svobodnými občany tedy pouze a výhradně muži. Ty se zabývali veřejnými záležitostmi a určovali změny a vývoj společnosti. Ženy, otroci a děti nebyli vnímáni jako veřejné osoby ani jako občani. Mnohdy nebyli vnímáni ani jako plnohodnotní lidé. Neměli proto veřejný hlas a nesměli se ani podílet na veřejném životě. Ženy měly ve svých rukou pouze soukromé záležitosti tedy domácnost. Ženy byly takovými idiotés, tedy člověkem, který se stará pouze o vlastní domácnost. Takovými přízemními zájmy svobodní muži opovrhovali.¹³

⁹ Srov. ELSHTAINOVÁ., J., B. *Veřejný muž, soukromá žena. Ženy ve společenském a politickém myšlení.* s. 28.

Též srov. HAVELKOVÁ., H. *Dimenze „gender“ ve vztahu soukromé a veřejné sféry.* s. 26.

Též srov. BOURDIEU. P. *Nadvláda mužů.* s.78.

¹⁰ Opatrný poukazuje na přesnější výraz než je láska k bližnímu. Snaží se to vysvětlit na příkladu podobnosti o milosrdném Samařanovi (LK 10,25 – 37). Kde je vznesena otázka. Koho mohu považovat za bližního? Ježíš odpověděl v podobě tohoto podobnosti, které nevypráví o tom, zda je někdo můj bližní, ale zda se já jako bližní chovám. Z toho nám tedy vyplývá, že je lépe užívat termínu bliženecká láska. Srov. OPATRŇÝ., M. *Charitativní práce: interakce sociální práce a diakonie.* In OPATRŇÝ., M., LEHNER., M. a kol. *Teorie a praxe charitativní práce: Uvedení do problematiky. Praktická reflexe a aplikace.* s. 44

¹¹ Srov. OPATRŇÝ., M. *Jak uvažovat o charitativní práci.* s. 7.

¹² Srov. ELIHOVÁ., M. *Pěstování orchidejí a praxe charitativních organizací. Teologická reflexe charity a praxe pomáhající organizace. Caritas et veritas: Časopis pro reflexi křesťanských souvislostí v sociálních a humanitních oborech.* s. 30.

¹³ Srov. ELSHTAINOVÁ., J., B. *Veřejný muž, soukromá žena. Ženy ve společenském a politickém myšlení.* s. 28–29.

Též srov. SOKOL. J. *Malá filosofie člověka a slovník filosofických pojmů.* s. 166.

Též srov. HAVELKOVÁ., H. *Dimenze „gender“ ve vztahu soukromé a veřejné sféry.* s. 26.

Podíváme-li se na středověkou společnost ovlivňovanou zejména křesťanskou vírou, nalezneme zde dva rozdílné pohledy. V tom prvním pohledu si ženy nevedly o moc lépe než v době antické. Křesťanství dále potvrzovalo podřízenost žen vůči muži (Otcí) a zvýraznilo roli ženy, jako pečovatelky o domácí krb a jako ochránitelky před veřejným světem, kde se muž může schovat a odpočinout si. Společnost se tak stala jasně **patriarchální**. Konečně uspořádání církve je krásnou ukázkou patriarchátu, který tak propůjčoval mužům výhodné postavení ve společnosti a udržoval je ve veřejném prostoru. V druhém pohledu je i ženám propůjčeno veřejné místo. Díky zakládání církevních řádů se ženy mohly stát vysokými představitelkami svého řádu a ochutnat tak i jistou dávku moci a autority nad ostatními.¹⁴

Přesto, že patriarchát upevňoval moc „otců“, dochází ke změnám ve vnímání soukromé sféry a značný vliv na tom mělo právě křesťanství, díky mravním změnám, které ve společnosti nastaly. Křesťanství začalo vnímat člověka jako individuální bytost s vlastní důstojností, která je člověku daná Bohem.¹⁵ Bůh stvořil člověka k obrazu svému a dal mu tak jistou nedotknutelnost (Gn 1, 26-27) (Gn 9, 6). Ženy sice nezískávají přílišná privilegia, ale začínají být vnímány jako „*občani křesťanské komunity*.“¹⁶ Ženy se zde směly spoluúčastnit na vytváření právě vznikajících norem této komunity. Ženy si také začaly uvědomovat, že bývají spojovány a uznávány s ***mateřstvím, odpovědností za bezmocné, zranitelné, slabé***. Dále byly spojovány s ***ušlechtilostí, milosrdenstvím a soucitem***.¹⁷

Ženy i přesto, že nastalé změny vedly k lepšímu postavení soukromé sféry ve společnosti a ženu do ní začleňovaly, neměly možnost prezentovat své myšlenky na veřejné scéně. Není se zde čemu divit, protože ke vzdělanosti a filosofickým vědám měli přístup pouze muži a ženy tedy značně zaostávaly, pokud nastala konverzace o veřejných záležitostech, ženy nemohly rozumět řeči mužů. Důležitým mezníkem zde

¹⁴ Srov. ELSHTAINOVÁ, J., B. *Veřejný muž, soukromá žena. Ženy ve společenském a politickém myšlení*. s.68. S tímto poznatkem mě napadá fakt, že muži měli zaručené veřejné místo díky patriarchátu, aniž by museli vstupovat do kněžství či církevních řádů. Ženy pokud měly podobné ambice, se musely vzdát svého soukromého života (založení rodiny, být matkou) a zcela se oddat jen církvi, Bohu (otci) a samozřejmě službě, kterou měl příslušný řád svěřený. Dovolují si v tom vidět jisté charaktery dneška, kdy pokud se žena rozhodne být úspěšnou, musí proto něco obětovat. Ženy se zdávají mateřství nebo nastupují na mateřskou mnohem déle, než bylo dříve zvykem. Bývají tak často společností vnímány, jako krkavčí matky a ztrácejí označení plnohodnotné ženy.

¹⁵ Srov. ELSHTAINOVÁ, J., B. *Veřejný muž, soukromá žena. Ženy ve společenském a politickém myšlení*. s.68 – 69.

¹⁶ Tamtéž, s. 71.

¹⁷ Tamtéž, s. 72.

tedy byla komunikace a jazyk.¹⁸ Jak poukazuje Elshtainová „...*jazyk nás spojuje, ale také rozděluje. ...*“¹⁹

Křesťanský jazyk byl ženám mnohem bližší a to především díky jeho filantropickým prvkům.²⁰ Sama církev se pasovala do role Matky jako Svatá Matka Církev a prezentovala se jako femininní instituce i přesto, že v naprosté většině případů je řízena pouze muži.²¹

V dalších obdobích naší evropské společnosti se s různými intervaly prosazovaly, měnily a vyvíjely různé názory na ženy a jejich postavení ve společnosti. Církev hrála vždy svou dominantní roli a vedle ní také rodina. Ženy i nadále setrvaly v soukromé sféře. Přesto ji mnozí učenci své doby začínají přisuzovat důležitost. Muži tak nově objevili „novou úlohu“ žen. Tou úlohou bylo vzdělávání a **morální výchova** dětí.²² S revolučními roky 1830 a 1848 začaly pronikat mezi střední vrstvy liberální a demokratické ideály. S těmito ideály přišly poměrně veliké změny ve společenském uspořádání. Vedle těchto změn získává na síle ekonomika a to na úkor vládnoucích feudálů a patriarchátu. Tradiční uspořádání společnosti se začalo měnit.²³ Ženy musely reagovat na tyto změny a vyslovily obecně několik požadavků, které směřovaly k evropské inteligenci tedy k mužům. Jedním z těchto požadavků bylo **odborné vzdělání**. Určitým paradoxem je, že právě osvícenští filosofové nezastávali vůči tomuto požadavku kladné stanovisko. Ženské hnutí se přesto již dalo do pohybu a jeho emancipační myšlenky začaly pohlcovat Evropu. Ženy začaly zakládat spolky a sdružení také se častěji angažovaly v **charitativní oblasti** a začaly zjišťovat, že v **sociální oblasti** jim není nikým bráněno využívat jejich potenciál. Hranice mezi veřejným a soukromým se ztenčila.²⁴

¹⁸ Srov. ELSHTAINOVÁ, J., B. *Veřejný muž, soukromá žena. Ženy ve společenském a politickém myšlení*. s. 77-78.

¹⁹ ELSHTAINOVÁ, J., B. *Veřejný muž, soukromá žena. Ženy ve společenském a politickém myšlení*. s.78.

²⁰ Srov. tamtéž. s. 78.

Též srov. JANEBOVÁ, R. *Moc a autorita: genderové hledisko*. In *Sociální práce: Mezi pomocí a kontrolou. Sborník z konference IV. Hradecké dny sociální práce*. JANEBOVÁ, R., KAPPL, M., SMUTEK, M.(eds), s. 44.

²¹ Srov. tamtéž, s. 111.

Též srov. JANEBOVÁ, R. *Moc a autorita: genderové hledisko*. s. 44.

²² Srov. HAVELKOVÁ, H. *Dimenze „gender“ ve vztahu soukromé a veřejné sféry*. s. 30–31.

Též srov. JANEBOVÁ, R. *Moc a autorita: genderové hledisko*. s. 44.

²³ Srov. HAVELKOVÁ, H. *Dimenze „gender“ ve vztahu soukromé a veřejné sféry*. s. 31–32.

²⁴ Srov. JANEBOVÁ, R. *Moc a autorita: genderové hledisko*. s. 44.

1.2 Krátká exkurze do vývoje sociální práce

Sociální práce byla a je nejvíce spojována s církví v rámci charitativní činnosti, kdy se při církevních budovách sdružovali lidé na okraji společnosti a doufali v pomoc (solidaritě) od druhých. S tím bylo také spojováno vznikání nových církevních řádů, které jako své poslání měly právě pomoc a péči o potřebné. Později se začaly v prostorách nebo v blízkosti církevních budov stavět lazarety, chudobince. Církev byla také jedinou nositelkou hodnot v této charitativní práci a ti co vykonávali službu v řádech, měli své hodnoty spojené se svou vírou a se svým přesvědčením pomoci bližnímu, tedy s bliženeckou láskou.²⁵

Církev byla také zatím jedinou institucí, která se zajímala o potřebné, feudál tehdejší doby se příliš nestaral o potřeby svých poddaných. Vše se začalo měnit až v době industrializace a urbanizace. Příkladem tak mohou být vznikající spolky a organizace, které již nebyly církevními institucemi, přesto i nadále sledovaly charitativní ideály.²⁶

1.3 Sociální práce a emancipace českých žen.

V českých zemích byl vznik takovýchto spolků „překvapivě“ iniciován převážně ze strany žen. České ženy měly zakládání těchto spolků spojené také s vlnou emancipačního hnutí za ženská práva a rovněž také s vlasteneckým bojem za rovnoprávnost českých zemí v Rakousku-Uhersku. Tímto spojením patří hnutí českých žen mezi jedno z nejzajímavějších a nejpokročilejších ve své době. Havelková dokonce uvádí, že česká společnost měla velmi slabý patriarchát.²⁷

Nutno podotknout, že právě v tomto období se začíná sociální práce rozcházet s církevními organizacemi. Patrné je to porovnáme-li ženské občanské spolky a katolické a křesťansko-sociální ženské spolky. Zatímco v občanských ženských spolcích se na řízení podílely výhradně ženy, pokud nějaký muž nedostal titul čestného člena, tak v katolických a křesťansko-sociálních spolcích stáli v čele muži, jakožto

²⁵ Srov. KODYMOVÁ, P. *Domácí tradice sociální práce*. In MATOUŠEK., O., a kol. *Základy sociální práce*. s. 111-112.

²⁶ Tamtéž, s. 116-117.

²⁷ Srov. HAVELKOVÁ., H. *Dimenze „gender“ ve vztahu soukromé a veřejné sféry*. s. 35.

Též srov. MALÍNSKÁ. J. *Do politiky prý žena nesmí – proč? Vzdělání a postavení žen v české společnosti v 19. a na počátku 20. století*. s. 23.

Též srov. HAVELKOVÁ., H. *Dimenze „gender“ ve vztahu soukromé a veřejné sféry*. s. 35.

představitelé katolické církve. Působili zde jako duchovní rádci.²⁸ Jejich další rozpory pak byly ve vnímání postavení ženy ve společnosti, kdy konzervativní katolická církev ženy stavěla do podřízenější pozice a lpěla na zachování statu quo. Proti tomu občanské ženské spolky začínaly vytvářet požadavky na změny a vyrovnávání postavení žen ve společnosti.²⁹ **To, co je naopak spojovalo, byla otázka vzdělávání žen a charitativní činnost.**³⁰ Zajímavé je také to, že ačkoli měly mezi sebou různé konflikty a neshody tak si vzájemně nekonkurovaly, ať už se jednalo o křesťanské spolky nebo o občanské.³¹ Neodpustím si zde zmínit ještě jednu zajímavost, která pro nás bude mít charakter podstatného ukazatele spíše v posledních kapitolách této práce. Tou zajímavostí je, že ženské občanské spolky nevytvořily, žádnou jednotnou zastřešující organizaci, přesto mezi sebou byly výrazně prostoupeny a komunikovaly spolu prostřednictvím časopisů. Naproti tomu spolky katolické a křesťansko- sociální ženské spolky, si uvědomovaly absenci takovéto organizace, která by dokázala řídit spolupráci jednotlivých spolků. Reakce byla následovná.³²

„Katolické konzervativní kruhy reagovaly na neschopnost katolického a křesťanského hnutí založit zastřešující ústřední orgán tím, že samy koncem roku 1911 navrhly jeho vytvoření a vzápětí učinily první kroky k založení ústředí ženských katolických spolků. Tím vznikl Svaz českých katolických spolků ženských v království Českém.“³³

Neopomenutelnou skutečností také bylo to, že s ženskou emancipační vlnou přicházela možnost žen se vzdělávat, kterou doposud neměly. Pokud pomineme domácí přípravu žen, jak být dobrou hospodyní. Nezapomínejme, že ženám byl stále vyhrazen výlučně soukromý prostor. Do veřejného prostoru neměly přístup, ten byl vyhrazen pouze pro muže. Díky umožněnému přístupu ke vzdělání, vznikajícím spolkům a organizacím se začala vytvářet síť příslušných škol, které měly akreditaci poskytovat

²⁸ Srov. MALÍNSKÁ., J. „My byly, jsme a budeme!“ s. 81-82.

²⁹ Tamtéž, s. 92.

³⁰ Srov. BABENSKÁ., M. Spolupráce, nebo rivalita? Vztahy mezi ženskými spolky a jejich představitelkami ve 40. – 70. letech 19. století. In *Reflexe a sebereflexe ženy v české národní elitě 2. poloviny 19. století. Sborník příspěvků z konference uspořádané Národním archivem ve spolupráci s Archivem hlavního města Prahy.* s. 29. -49.

Též srov. MALÍNSKÁ., J. „My byly, jsme a budeme!“ s. 81–92.

³¹ Srov. BABENSKÁ., M. *Spolupráce, nebo rivalita? Vztahy mezi ženskými spolky a jejich představitelkami ve 40. – 70. letech 19. století.* s. 49.

³² Srov. MALÍNSKÁ., J. „My byly, jsme a budeme!“ s. 85.

³³ MALÍNSKÁ., J. „My byly, jsme a budeme!“ s. 85.–86.

vzdělání i v sociální práci a vytvářet tak podobu profesionální sociální práce. U vzniku první vyšší školy sociální péče v Praze stála Alice Masaryková, která byla také hlavní protagonistkou sociální práce v našich zemích. Z politických důvodů, však nemohla jednat s úřady a tak jí v jejím snažení pomáhala Anna Berkovcová. Po první světové válce v českých zemích nastává změna a mění se i politické klima.

1.4 Situace v sociální práci po 1 světové válce v ČSR

Po první světové válce čelily nově vzniklé státy stávajícím sociálním problémům a nově problémům které tu před tím nebyly nebo na ně nebyl brán zřetel. V ČSR vzniklo ministerstvo sociální péče a sociální záležitosti začínají přecházet ze soukromé sféry do veřejné. Náhle bylo zapotřebí větší odbornosti a profesionalizace sociálních pracovníků. Zajistit takovéto pracovníky mělo kvalitní vzdělání.³⁴

V českých zemích se v období první republiky nacházely tři typy sociálních škol.

- *Vysoká škola sociální*
- *Masarykova státní škola zdravotní a sociální péče v Praze*
- *Střední školy sociálně-zdravotní*³⁵

Sociální pracovnice přesto dále zůstávaly ve veřejném prostoru vnímány jako méně odborné a postradatelné. Byly zaměňovány s jinými profesemi nejčastěji s ošetřovatelkami. Problematické také bylo, že sociální pracovnice za svou práci získávaly mzdu, nedělaly to jako dobročinnou službu, která byla zdarma.³⁶

Sociální pracovnice si uvědomovaly svou nejistou pozici ve společnosti a v důsledku toho se snažily o vylepšení své pozice jasným definováním svého oboru a stanovení tří podmínek, které zaručovaly kvalitní výkon sociální práce.³⁷ Tyto podmínky byly stanoveny následovně:

1. *„Profilování sociální péče jako samostatného pracovní oboru, zařazeného do soustavy veřejného života úměrně svému významu, jaký má pro národní kulturu, hospodářskou rovnováhu a pro zdravý vývoj demokratického státu.*

³⁴ KODYMOVÁ, P. *Domácí tradice sociální práce*. s. 120-121.

Též srov. MATOUŠEK., O., DOLEŽEL., J. Československo po roce 1918. In MATOUŠEK., O., a kol. *Encyklopedie sociální práce*. s. 199.

³⁵ KODYMOVÁ, P., HABURAJOVÁ-ILAVSKÁ, L. Vesna a Živena – spolky významné pro rozvoj sociální práce jako profese. *FÓRUM SOCIÁLNÍ PRÁCE*. s. 81.

³⁶ KODYMOVÁ, P. *Domácí tradice sociální práce*. s. 124.

³⁷ Srov. tamtéž, s. 124.

2. *Vybudování soustavy samostatného sociálního školství, spočívajícího na základně sociálních věd a odpovídajícího skutečným potřebám sociální práce. Toto školství mělo být součástí systému vysokých škol a zabezpečováno po odborné i hmotné stránce státem.*
3. *Hodnocení sociální práce jako odborného výkonu. Z tohoto důvodu ji měly vykonávat síly s která zároveň bude směrnicí pro úpravu existenčních podmínek práce v soukromém sektoru.*³⁸

1.5 Sociální práce jako uznávaná profese

Za první republiky se sociální práce dočkala jistého rozkvětu. Díky kvalitnímu zákonodárství a činnosti Organizace sociálních pracovníků (OSP) se sociálním pracovníkům dostávalo kvalitního vzdělávání i průběžného zvyšování odborného růstu. Prostřednictvím OSP byla sociálním pracovníkům umožněna mezinárodní spolupráce v podobě odborných stáží.

Profese sociální pracovníce se začínala více prosazovat do povědomí široké veřejnosti a to i díky propagaci sociální práce. Zvyšování informovanosti o sociální práci ve společnosti nebyla žádná jednoduchá záležitost. Sociální pracovníce se nedokázaly prosazovat v tisku vůči jiným agresivnějším profesím a také politickým stranám, které některé časopisy přímo vydávaly.³⁹

Na české scéně se přesto začaly objevovat ženské časopisy. Podle Neudorfové ztvárnily právě časopisy, které v této době vycházely významnou roli v emancipačním rozvoji českých žen. Prostřednictvím těchto časopisů se do společnosti dostávaly zprávy o sociálních problémech, dále to byly informace o nutnosti vzdělávání a o právech žen.⁴⁰

OSP začala vydávat časopis Sociální pracovníce, kde se mohla i laická část obyvatel seznámit s činností sociálních pracovníků. Do časopisu přispívaly sami sociální pracovníce, třeba i reportážemi z již zmíněných stáží v zahraničí.⁴¹

Zvyšování povědomí a propagace sociální práce ve společnosti bylo také důvodem zvýšení statusu sociální pracovníce. Díky OSP, která zaštiťovala spolupráci

³⁸ Tamtéž, s. 124.

Též srov. MATOUŠEK., O., DOLEŽEL., J. *Československo po roce 1918*. s. 199.

³⁹ Tamtéž, s. 135.

⁴⁰ Srov. NEUDORFLOVÁ. M. *České ženy v 19. Století. Úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci*. s. 198.

⁴¹ Srov. KODYMOVÁ, P. *Domácí tradice sociální práce*. s. 135–136.

sociálních pracovníků mezi sebou, starala se o své členy i po materiální stránce a byla jakousi institucí, která jednala se státním sektorem, se začala sociální práce stávat uznávanou profesí.⁴²

1.6 Úpadek sociální práce

V období druhé světové války se sociální práce spíše stáhla zpět do soukromé sféry a snažila se ulehčovat život pozůstalým po obětech nacistické vlády. Po válce nenastal opětovný vývoj sociální práce na který mohla navázat z úspěchů za první republiky. Důvodem byl rok 1948 a nastoupení nové politické strany a ideologie. Komunistická strana vnímala sociální práci jako přežitek kapitalismu a tudíž jako nepotřebnou a zbytečnou. Této skutečnosti se nevyhnula ani charita. Její organizace byly rovněž vnímané jako nepotřebné a hromadně se rušily nebo byly převedeny pod Československý červený kříž.

Vzdělání sociálních pracovníků se omezilo pouze na střední školy. Hlavní náplní sociálních pracovníků byla administrativní činnost.⁴³ To co sociální pracovníci budovaly a o co se snažily, bylo zrušeno nebo převedeno do jiných institucí. Po revoluci 1989 se ukazuje, že sociální práce bude znovu potřebovat vybudovat novou síť kvalitního školství a to i na vysokoškolské úrovni. Ve společnosti byly nové i stávající sociální problémy, které se dříve příliš neřešily nebo bagatelizovaly. Sociální práce se musela zorientovat a koordinovat se a mimo jiné hledat nové přístupy v sociální práci. Pomoc ve vybudování kvalitní sociální práce nabízely západní země. Začaly vznikat i nestátní organizace.⁴⁴ Církev, která mohla začít znovu volně působit, začala zakládat církevní organizace a obnovila tak i činnost své nejvýznamnější organizace České katolické charity.⁴⁵ Mnoho organizací využívalo pomoci dobrovolníků. Začaly tak vznikat konflikty, které se jak se situace zklidňovala, zmírňovaly. Přesto se sociální práce i dnes potýká s problémy, kterým čelila za první republiky a které jsou pro ni a její pracovníky charakteristické i dnes.⁴⁶

⁴² Srov. KODYMOVÁ, P. *Domácí tradice sociální práce*. s.136.

⁴³ Srov. MATOUŠEK., O., DOLEŽEL., J. *Československo po roce 1918*. s. 199.

⁴⁴ Srov. ŠIKLOVÁ, J. *Domácí tradice sociální práce*. In MATOUŠEK., O., a kol. *Základy sociální práce*. s. 139 -153.

⁴⁵ Srov. OPATRŇÝ., M. *Charita jako místo evangelizace*. s. 16.

⁴⁶ Srov. ŠIKLOVÁ, J. *Domácí tradice sociální práce*. s. 139-153.

Shrnutí

Seznámili jsme se se stručným vývojem naší evropské společnosti. Společnost je námi rozdělena na oblast veřejnou a soukromou. Veřejná oblast je vnímána jako oblast určena mužům a soukromá oblast je určena ženám. Sociální práce se vyvíjela v prostředí, které bylo soukromé a tedy ženské. Vlivem církevních institucí se vytvořila charitní síť, kde mohly volně působit ženy na veřejnou oblast, aniž by na ně bylo nahlíženo jako na nehodné ženy. Postupným vývojem ve společnosti se začala utvářet nová profese sociální péče, a sice sociální pracovník/ sociální pracovnice. Vzhledem k emancipačním vlnám, které ovlivňovaly vývoj nejen na evropském kontinentu, získaly ženy možnost studovat na středních odborných školách. Profese sociální pracovnice získávala novou podobu a v ČSR se začala rozvíjet síť odborných sociálních škol. Bohužel vlivem druhé světové války a následné změně politického klimatu, ztratila sociální práce v ČSR svou těžce budovanou pozici potřebné a odborné profese. V komunistické éře byla vnímána, jako pouhý přežitek kapitalismu, který je třeba zrušit. Přesto sociální práce přečkala své těžké období a po roce 1989 mohla znovu zaujmout místo ve společnosti jako potřebná a jedinečná profese, která dokáže jako jediná řešit specifické problémy svých klientů a uklidňovat tak společenské pochybnosti a rozpory. Bohužel se tak nestalo a sociální práce dnes řeší stejné problémy, jaké řešila v dobách svého vývoje za Rakouska-Uherska i v období první republiky. Tyto problémy bych si dovolila shrnout do následujících bodů.

- Vybudování kvalitního a odborného školství v sociální práci.
- Etické hodnoty vyplývající z filantropického charakteru sociální práce, které byly spojovány s charitativní činností.
- Nejasná pozice ve společnosti a následná snaha o definici vlastního oboru sociální práce.
- Vytvoření kvalitní legislativy v sociální práci.
- Zvyšování propagace sociální práce na veřejnosti, vytvoření společného komunikačního prostředku pro širší veřejnost i pro sociální pracovnice ve kterém by mohly sdílet své zkušenosti a předávat si teoretické poznatky.
- Existence několika profesních organizací, které nebyly jednotné a sledovaly rozdílné cíle.

- Pokus o vytvoření jednotné zastřešující profesní komory. Její předchůdkyní byla výše uvedená OSP, která vydávala odborný časopis, sjednocovala své členy a byla jakousi institucí, která vyjednávala se státním sektorem.
- Sociální práce byla ryze femininním oborem, pokud nebudeme počítat akademickou část, která se převážně skládala s mužů.

Tyto problémy, které byly v některých bodech vnímány, již v dobách vzniku našeho samostatného státu, budeme moci sledovat napříč touto bakalářskou prací, neboť jak už jsem se zmínila výše, jsou tyto problémy stále aktuální i pro současný vývoj sociální práce. Nyní opusťme doby minulé a pohlédněme do naší moderní doby. Jak si sociální práce dokázala poradit s moderní dobou? Jak se s moderní dobou změnila sféra soukromého a veřejného? Může mít na sociální práci vliv genderové kontrakt a co to vůbec je? Na tyto otázky budeme odpověď hledat v následující kapitole.

2 Sociální práce v době moderny

Změny, které nastaly ve společnosti a které jsme si uvedli v kapitole 1.1. se nezastavily a dál se rozvíjely s novými a modernějšími požadavky. Jak jsem již uvedla dříve, pro sociální práci je důležité v jaké společnosti se právě vytváří a co od ní společnost očekává. Každá společnost měla charakteristické prvky, které jí odlišovaly od té předchozí. Proto dnes můžeme rozlišovat například společnost feudální od industriální.

Pro nás je nyní důležité sledovat naši současnou společnost. Když se na ni podívám coby její přímý aktér, nemohu si nepovšimnout, jejího rychlého tempa. Někdy mám dokonce pocit, že co jsem se právě naučila, či dozvěděla je druhý den již zastaralé a nemoderní. Neustále slyším z masmédií o nových technologických úspěších a reklamy podporující studenty technických oborů a nových inovací mě již značně „drásají.“ Dovolila bych si zde souhlasit s výstižným tvrzením, které uvedl Keller. Dle Kellera modernizace přináší řadu vylepšení a pohodlnější život. Technika dosahuje úžasných výsledků, lékařské vědy nám zaručují dožívání se poměrně vysokého věku a ekonomie řídí, reguluje, nakupuje a hýbá světem. Dobrá, jak se zdá technika má v moderní době zelenou, ale jak si lze představit moderní přestavbu v mezilidských interakcích? Moderna tyto interakce oslabuje a odosobňuje.⁴⁷

My se dnes nacházíme již v druhé fázi moderny, která bývá označována jako **postmodernistická**.⁴⁸ Keller poukazuje na jisté změny, které s druhou vlnou přicházejí jako je kritika první vlny moderny. Postmodernisté však podle Kappla kritizují úplně vše, aniž by poskytovali nějaké vlastní řešení. Dalo by se tedy říci, že postmodernismus je ve své podstatě neucelený a nevyhraněný, který jedince vrhá do nejistot.⁴⁹

V případě sociální práce se můžeme setkat i s jinými pohledy, které Musil označuje jako „konzervativní moderna, moderna, kritická moderna a postzdní moderna“.⁵⁰

⁴⁷ Srov. KELLER., J. *Teorie Modernizace*. s. 15.

⁴⁸ Srov. NAVRÁTIL., P. Sociální práce v pozdně-moderní společnosti. In *Sociální práce: Možnosti sociální práce na počátku 21. století*. Sborník příspěvků z minikonference. *Hradecké dny sociální práce*. SMUTEK., M. (ed.), s. 38.-39.

Též srov. KAPPL. M. Postmodernismus v sociální práci. In *Sociální práce: Možnosti sociální práce na počátku 21. století*. Sborník příspěvků z minikonference. *Hradecké dny sociální práce*. SMUTEK., M. (ed.), s. 53.

⁴⁹ Srov. KELLER., J. *Teorie Modernizace*. s. 15.

Též srov. KAPPL. M. *Postmodernismus v sociální práci*. s. 57.

Též srov. CHYTIL., O. Důsledky modernizace pro sociální práci. *Sociální práce/ Sociální práca*. s. 65.-66.

⁵⁰ MUSIL. L. Tři pohledy na budoucnost sociální práce. In *Rizika sociální práce. Sborník z konference VII. Hradecké dny sociální práce*. SMUTEK., M. (eds.), s. 12.

Dovoluji se zde domnívat, že zabývat se těmito pohledy by vydalo na další samostatnou bakalářskou práci a z tohoto důvodu se blíže seznámíme pouze s postmodernistickým pohledem.

2.1 Problémy, které přináší postmoderna pro sociální práci

Autoři článků s tematikou zabývající se právě sociální prací v této době jako je Musil, Navrátil, Kappl, Janebová, Chytil⁵¹ se shodují v tom, že dnešní doba se rychle vyvíjí a je velice obtížné s ní držet krok. Pro sociální práci, která musela vstát ze svého vlastního popela po komunistické éře, je to těžké dvojnásobně. Sociální práce nereflektuje změny, které ve společnosti nastaly a stále se drží svého vzorce, který má podobu řešení vzniklých problémů mezi společnostmi jednotlivcem nebo skupinou nebo komunitou. Přičemž ve společnosti vlivem postmoderny nastaly jasné změny.⁵²

Mezi ty nejvýraznější změny patří bezesporu **individualizace**. Do krize a úpadku se tak dostávají tradice osvědčené a zavedené instituce, které pomáhaly vytvářet jistoty, které jedinec ve společnosti měl a které mu garantovaly.⁵³ S těmito institucemi jsme se již seznámili v kapitole 1.1. Bourdieu, francouzský sociolog, taktéž mezi tyto instituce řadí **rodinu, církev a školu**.⁵⁴ Keller ve svém díle *Soumrak sociálního státu* poukazuje i na krizi sociálního státu, který se opíral o funkci těchto tradičních institucí, které pod vlivem globalizace a stále sílícího vlivu ekonomiky nemají již možnost tyto jistoty jedinci nabídnout. Tím to vlivem se vytrácí i solidarita mezi lidmi.⁵⁵ V postmoderně je solidarita vnímána jako něco nmoderního. Z pohledu postmoderny je jedinec, který se projevil solidárně vnímán jako méně konkurenčně schopný oproti těm, kteří o solidaritě slyšeli jen z vyprávění.⁵⁶ Neviditelná ruka trhu tak svírá jedince v nejistotě a vyžaduje

⁵¹ Chytil podle Musila spadá spíše do kritické moderny, ale svými postřehy se značně přibližuje postmodernistickému pohledu a právě z tohoto důvodu jsem si jej dovolila také zařadit. Srov. *Tři pohledy na budoucnost sociální práce*. s. 12.

⁵² Srov. CHYTIL., O. *Důsledky modernizace pro sociální práci*. s. 66.

Též srov. NAVRÁTIL., P. Sociální práce v pozdně-moderní společnosti. s. 49.-50.

Též srov. KAPPL., M. *Postmodernismus v sociální práci*. s. 54.-55.

Též srov. JANEBOVÁ., R. K čemu je sociálním pracovníkům teorie aneb postmoderní feministická perspektiva o „krizi poznání.“ In *Sociální práce: Možnosti sociální práce na počátku 21. století*. Sborník příspěvků z minikonference. *Hradecké dny sociální práce*. SMUTEK., M. (ed.), s. 70.

⁵³ Srov. NAVRÁTIL., P. *Sociální práce v pozdně-moderní společnosti*. s. 38.

⁵⁴ Srov. BOURDIEU. P. *Nadvláda mužů*. s. 78.

⁵⁵ Srov. KELLER., J. *Soumrak sociálního státu*. s.14.

⁵⁶ Srov. KELLER., J. *Teorie moderny*. s. 14.

od něho nové sebe-definování a upuštění od tradičních jistot, které by měl jedinec vyměnit za tržní ekonomiku. Jedinec je tak odpovědný sám za sebe.⁵⁷

Sociální práce, která je mnohem více spojena s politikou sociálního státu, než jiné obory, tak ztrácí na svém postavení ve společnosti, která je tak nově ovládaná ekonomikou, manažérismem, individualizací, politikou, či jazykem.⁵⁸ Právě jazyk podle postmodernistů lze označit za „*důležitého činitele uspořádávajícího vztahy ve společnosti.*“⁵⁹ Postmodernismus si všímá toho, jak je jazyk užíván v různých situacích a jak dokáže ovlivňovat sílu diskurzů a propůjčuje moc těm, kterým je nasloucháno.⁶⁰ I my se budeme jazykem více zabývat, ale to až v jiné kapitole.

Sociální práce se tedy nemůže spoléhat na nějaký pomyslný monopol na řešení problémů ve společnosti, který jí propůjčuje stát. Chytil dokonce uvažuje o konci sociální práce, která nemůže konkurovat jiným oborům v ekonomickém boji v poskytování služeb a následném získávání financí a která se již nemůže spolehnout na podporu státu.⁶¹ Sociální práce společností není vnímána jako specifická profese. Důvodem může být dle Musila a Růžičkové nejasné vymezení sociální práce, kdy se sociální pracovníci nedokáží sjednotit ve sledování jednotného cíle a nedokáží se ani shodnout nad tím, co to sociální práce je. Sociální pracovnice se pak sdružují v různých profesních organizacích, které jsou jim blízké v jejich představách, jak by měla vypadat sociální práce, kterou oni vykovávají. Sociální pracovníci tak nabízejí neucelený pohled na sociální práci a nevěří, že by se mohli spojit v jednotnou myšlenku a domluvit se se všemi sociálními pracovníky i pracovnicemi. Sociální pracovnice dle Musila dávají raději přednost *menším společenstvím*, kde mohou lépe korigovat a spoluvytvářet pravidla fungování organizace a sdílet diskurz s lidmi se kterými je spojuje společná představa o tom co je sociální práce a jak jí co nejlépe vykonávat.⁶² Musil s Růžičkovou v této specifice, která je patrná v postmodernistické době spatřují riziko, které může způsobit, že sociální pracovníci nepostřehnou situaci, která bude příznivou

⁵⁷ Srov. NAVRÁTIL., P. *Sociální práce v pozdně-moderní společnosti*. s. 38.

⁵⁸ Srov. KAPPL. M. *Postmodernismus v sociální práci*. s. 58-59.

⁵⁹ KAPPL. M. *Postmodernismus v sociální práci*. s. 55.

Též srov. JANEBOVÁ., R. *K čemu je sociálním pracovníkům teorie aneb postmoderní feministická perspektiva o „krizi poznání.“* s. 73.

⁶⁰ Srov. tamtéž, s. 73

⁶¹ Srov. CHYTIL., O. *Důsledky modernizace pro sociální práci*. s. 69.

Též srov. MUSIL., L. *Tři pohledy na budoucnost sociální práce*. s. 20.

⁶² Srov. tamtéž, s. 21.

pro vytvoření jednotné instituce sociální práce.⁶³ Touto problematikou se budeme hlouběji zabývat v kapitole roztržičnost sociální práce.

Sociální práci se rovněž nevyhnul požadavek na vytváření nových a lepších teorií. Na akademiky je obecně vytvářen tlak, aby vytvářeli a publikovali nové technologie, teorie a tím dávali punc modernosti a zvyšovali odbornosti jejich profesí. V sociální práci se tak podle Kappla vytváří napětí mezi sociálními pracovníky pracujícími v praxi a těmi, kteří zůstali na akademické půdě, tedy akademiky. Důvodem tohoto napětí je především neustálé přibývání teoretických poznatků, které byly vytvořeny v akademickém prostředí a nevězly přímo od praktiků z praxe. Praktikové jsou tak postaveni před nové požadavky na jejich výkon a neustálý požadavek na reflektování probíhajících změn a doplňování vzdělávání, aby vyhovovali novým poznatkům.⁶⁴

Kappl poukazuje, že z výpovědí samotných sociálních pracovníků a ze sledování odborných statí zasvěcených sociální práci, lze vysledovat rozpor. „(...) *jakoby šlo o dvě odlišné aktivity, které spolu mají jen máloco společného*(...)“⁶⁵

Pro nás je ovšem zajímavé poukázání příznivců postmodernistické feministické sociální práce. Ti vzniklé napětí mezi dvěma tábory akademiků a praktiků shledávají v tom, že akademikové jsou převážně muži. Naproti tomu ženy jsou dominantní skupinou v praxi. Jak se někdy říká, „jsou to ty, které se nebojí jít mezi lidi.“ Kappl se tak domnívá, že se mezi praktikami a teoretiky vytváří propast a vzájemná ignorace. Na vině zde může být viditelný střet mezi maskulinním a femininním vnímáním a jazykem.⁶⁶ Neméně zajímavě zní otázka položená v článku z kterého jsem zde vycházela a sice: „(...) *kdo tedy kontroluje diskurs sociální práce – jsou to akademici nebo praktici?*(...)“⁶⁷

Tato otázka nás přivádí zpět k veřejnému a soukromému a k otázce zda i v druhé vlně moderny se můžeme setkat s patriarchátem a odsunutím žen z veřejného prostoru? Na tyto otázky se budeme snažit najít odpověď v následujících kapitolách.

⁶³ Srov. tamtéž, s. 22.

⁶⁴ Otázka vzdělávání v sociální práci je poměrně zajímavým a důležitým tématem. V souvislosti s tímto tématem mě napadá otázka, zda jsou sociální pracovníci dostatečně motivováni (finančně, statusově) ke zvyšování odbornosti?

⁶⁵ KAPPL., M. *Postmodernismus v sociální práci*. s. 61.

⁶⁶ Srov. KAPPL., M. *Postmodernismus v sociální práci*. s. 61.

⁶⁷ KAPPL. M. *Postmodernismus v sociální práci*. s. 60.

2.2 Veřejné a soukromé v postmoderně.

Veřejný a soukromý prostor se po revolučních etapách ztenčil. Velkou roli v tom sehrála ekonomika a vzdělání. Právě vzdělání ženy potřebovaly k přežití v měnící se společnosti. Podstatnou úlohu zde ztvárňovaly feministky, které se snažily do veřejnosti vnášet emancipační myšlenky.⁶⁸ Přesto se ženy výraznějších změn ve svém postavení dočkávají až koncem 20. století. Na vině zde byly dvě světové války, které přerušovaly veškerý vývoj ve společnosti mimo technického vývoje.⁶⁹ Změna se dotkla také tradičních institucí, které vytvářely pohled na ženy, ale i na muže. Mimo jiné bylo jejich úkolem uchování mužské nadvlády.⁷⁰ Bourdieu si tak například všimá rozdělování práce v domácnosti podle **pohlaví**, dále školství, kde poukazuje na stálé uchovávání představ o mužských a ženských oborech, které jsou patrné i mezi fakultami. Jeho pohledu neunikla ani církev, kterou pasoval do role jakési „šedé eminence“, která měla značný vliv. Její patriarchální uspořádání a často pesimistické názory na ženy utvářely postavení žen ve společnosti, které bylo stále podřadné.⁷¹

Dnes už se o patriarchátu či mužské nadvládě neuvažuje jako o něčem přirozeném a samozřejmém.⁷² Nelze dokonce ani uvažovat o tom, že je patriarchát stále u moci ve svém klasickém charakteru.⁷³ Pokud vezmeme v úvahu vliv modernizace, která je

⁶⁸ Srov. NAVRÁTIL., P. *Sociální práce v pozdně-moderní společnosti*. s. 42.

Emancipační myšlenky, které se týkaly konkrétně žen, nebyly jen požadavkem spoluúčasti na demokratických změnách ve společnosti a domáhání se politických práv aktivních či pasivních. Takovéto emancipační myšlenky totiž byly vlastní i mužům. Ženy se domáhaly jisté korekce i v oblasti soukromé sféry, a sice vnitřního uspořádání rodiny. Není se čemu divit, neboť pod talkem ekonomiky se i dnes rodiny bez dvou finančních zdrojů neobejdou a ženy musejí být ekonomicky aktivní. Taková to situace vede k palčivé otázce- kdo bude zajišťovat soukromou sféru? Srov. HAVELKOVÁ., H. *Dimenze „gender“ ve vztahu soukromé a veřejné sféry*. s. 28.

⁶⁹ Společnost upřednostňuje válku než život. Podle Havelkové je tak patrné, že muži válečníci, kteří riskovali svůj život, tak naplňovali, či sloužili cílům, které jsou důležitější než život. Z toho také vyplývá, že lidstvo upřednostňuje to pohlaví, které zabíjí, než to které rodí. Srov. *Dimenze „gender“ ve vztahu soukromé a veřejné sféry*. s. 27.

Ze seminářů o genderu, které jsem absolvovala na VOŠ sociální v Prachaticích jsem se dozvěděla, že díky oběma světovým válkám se ženy dostávají více do veřejného prostoru. Získávají pracovní místa namísto mužů, kteří jsou ve válce. Důsledkem bylo, že si ženy uvědomily, že zvládají stejné práce jako muži a nechtěly se jich po válce znovu vzdát. Předat své místo znovu mužům a vrátit se zpět do soukromé sféry.

⁷⁰ Srov. BOURDIEU. P. *Nadvláda mužů*. s. 78.

⁷¹ Srov. tamtéž, s. 78 – 79.

⁷² Srov. tamtéž, s. 81.

⁷³ Elshtainová shrnuje patriarchát v pěti následujících bodech:

1. *Absolutní moc otce, sankcionovaná náboženskou nebo oficiální autoritou, ve své podstatě „politická“.*
2. *Postavení žen a dětí jako svědomitých, poslušných poddaných.*
3. *Výlučný nárok synů na dědictví, na vzdělání a na veřejnou roli.*
4. *Poddanost dcer ve věcech sňatku, nemožnost přístupu ke vzdělání i k dědictví, jejich setrvání v soukromém světě.*

charakteristická především svou individualizací, ženy by měly získat větší prostor ve svém životě a ve svém sebepojetí. Dle Navrátila mohou ženy nově zaměřit svůj život i do jiných oblastí než je mateřství a výchova dětí. Naopak muži se dostávají do situace, kdy se od nich očekává větší emocionální zájem o svou rodinu, ale i nadále jim zůstává přidělen status živitele rodiny.⁷⁴

Přesto je ve společnosti stále patrný jistý nevyrovnaný „standard“. Je pravdou, že vlivem individualizace se jedinec ptá po svém já, hledá kdo vlastně je a kým by měl být. Jedinec si tak vytváří svou vlastní osobnost, za kterou má odpovědnost jenom on sám. K tomuto procesu využívá informací a poznatků, které mu společnost nabízí prostřednictvím své kultury. Vliv zde mohou mít i instituce především pak rodina.⁷⁵

Málokdo si však uvědomuje, že tento proces je jiný pro muže a jinak k němu přistupují ženy. Společenský úzus se zaměřoval výhradně na veřejnou scénu, aniž by akceptoval vliv tzv. *sexuální smlouvy, genderového kontraktu*.⁷⁶ Havelková zde zastává názor, že „(...)vztah mezi soukromým a veřejným životem v moderní společnosti nikdy nebyl genderově neutrální(...)“⁷⁷ Zejména díky této smlouvě byla vždy stanovena rozdílná role pro muže i ženu. Tyto role jim byly přisouzeny jejich rozdílnou anatomii a reprodukční schopností. Tak tedy vzniká milná představa toho, že muži musejí hrát bezpodmínečně roli muže a ženy pouze roli ženy, podle toho co jim diktuje jejich biologické pohlaví.⁷⁸ Kde kdo z nás dokáže rozeznat rozdíl mezi holčičkou a chlapečkem díky růžové mašli nebo modrým dupačkám. Otázkou je, zda bychom byli stejně dobří, kdyby nám tyto podsouvané „zjevné“ rozdílné znaky mezi mužem a ženou byly skryty?

Na obrázku 1. si můžeme názorně prezentovat, že to úplně snadné není. Obrázek pochází z experimentu, který vznikl v rámci kognitivní teorie, která se zabývá

5. *Tato patriarchální struktura byla udržována podpůrnou ideologií, která pronikala všemi rovinami společnosti až k absolutistické monarchii, jež do ní byla zahrnuta. Veřejný muž, soukromá žena. Ženy ve společenském a politickém myšlení.* s. 209.

⁷⁴ Srov. NAVRÁTIL. P. *Sociální práce v pozdně-moderní společnosti.* s. 42.

⁷⁵ Srov. NAVRÁTIL. P. *Sociální práce v pozdně-moderní společnosti.* s. 38 – 39.

⁷⁶ Genderový kontrakt může mít více označení, jako je sexuální smlouva, sexismus, manželství. Srov. HAVELKOVÁ., H. *Dimenze „gender“ ve vztahu soukromé a veřejné sféry.* s. 27

Těž srov. JANEBOVÁ. R. *Moc a autorita: genderové hledisko.* s. 42. Janebová dále poukazuje na sexismus, který se projevuje již u dětí na pískovišti, kdy si chlapci odmítají hrát s děvčaty, protože jsou „jen holky“. Také prezentuje výzkum z Velké Británie, kde se zaměřila Simpson R., na nemocniční prostředí. Zjistila, že muži coby zdravotní bratři mají vyšší status než zdravotní sestry a to z důvodu, že se jednalo o muže. Srov. tamtéž, 42.

My budeme používat pouze označení genderový kontrakt či genderovou smlouvu.

⁷⁷ HAVELKOVÁ., H. *Dimenze „gender“ ve vztahu soukromé a veřejné sféry.* s. 26.

⁷⁸ Srov. tamtéž, s. 26.

genderovou identitou jedinců. Tato identita se vytváří pomocí genderových schémat. Tyto schémata jsou odvozována právě od jejich biologického pohlaví.⁷⁹

Obrázek 1.

Zdroj: ATKINSON. R., L. *Psychologie*. s. 99, upraveno autorkou.

2.2.1 Muži a ženy. Co od nich můžeme očekávat?

Na základě již zmíněného genderového kontraktu se ve společnosti vytvořily jisté atributy, které jsou stereotypně přisuzované mužům a ženám. Dle Bourdieu můžeme vidět základy rozdělení těchto atributů již v mýtických příbězích.⁸⁰ Zde si můžeme

⁷⁹ ATKINSON. R., L. *Psychologie*. s. 97-98.

⁸⁰ Tomuto faktu se nevyhnulo ani křesťanství, kde je žena stavěna do podřízenějšího postavení, neboť byla stvořena pro muže a ne muž pro ni. Vláda nad Světem byla předána Adamovi. (Gn 2, 15-23). Též srov. ELSHTAINOVÁ., J., B. *Veřejný muž, soukromá žena. Ženy ve společenském a politickém myšlení*. s. 110.

Dle Akvinského je „(...)muž počátkem i cílem ženy(...)“ In ELSHTAINOVÁ., J., B. *Veřejný muž, soukromá žena. Ženy ve společenském a politickém myšlení*. s. 83. Také příliš nepomohlo, když Eva ochutnala zakázaný plod. I když autorka jedním dechem dodává, že pro ni je daleko horší počínání,

povšimnout rozdělených úkolů, vlastností, privilegií, příkazů či zákazů, které stigmatizovaly lidská těla jako mužská nebo ženská. Žena byla v mýtech vnímána, jako méněcenná nehodna vyrovnat se muži. Proto byla odsouzena k tomu, aby dělala vždy podřadnější práci, kterou byla schopna jako jedinou zvládnout.⁸¹ Již zde je patrná mužská nadvláda a ženská podřízenost. Musíme si také uvědomovat, že takováto situace přetrvávala v našich dějinách až do nedávné doby. Je tedy pochopitelné, že takovéto dlouhodobé účinky měly vliv na sociální řád a tedy i na formování dispozic.⁸² Takováto nadvláda by jistě nevydržela příliš dlouho, kdyby jí ženy nespoluutvářely a neakceptovaly ji. V minulosti ženy neměly příliš na vybranou, byly spojeny s kapitálem rodiny a vytvářely pomocí sňatků mocná spojení.⁸³ Na základě uvědomění si takovéto silné nadvlády či převahy si ženy přirozeně připadaly jako slabé a potřebovaly ochranu v podobě muže. Z tohoto důvodu se nadvláda mužů udržela u moci tak dlouho. Byla vnímána jako něco naprosto **přirozeného**.⁸⁴ Tato přirozenost byla systematicky udržována v chodu dějin našimi již známými institucemi, a sice rodinou, církví, školou a v poslední dekádě i státem.⁸⁵ Jediníci je tak předáváno prostřednictvím socializace vedle norem a hodnot, také jak by se měl chovat správný muž a jak by se měla chovat správná žena. Lidem ve správné orientaci pomáhají tzv. *genderové stereotypy*, které by se daly označit za zjednodušené popisy atributů charakteristických pro muže nebo pro ženy.⁸⁶ Představme si teď některé známé a ve společnosti obecně přijímané stereotypní pohledy na ženy i muže.

kterého se dopustil Kain. Srov. ELSHTAINOVÁ, J., B. *Veřejný muž, soukromá žena. Ženy ve společenském a politickém myšlení*. s. 68.

Některé africké kmeny dodnes mají ženské pohlaví spojeno se zlem a z nečistotou. V takovýchto kmenech se můžeme dodnes setkávat s tzv. ženskou obřízkou. Pro zajímavost doporučuji knihu, či film *Květ pouště*, který popisuje život Waris Dirie, která tuto bolestivou obřízku podstoupila.

⁸¹ Srov. BOURDIEU., P. *Nadvláda mužů*. s. 30.

⁸² Srov. tamtéž, s. 37.

srov. VALDROVÁ, J. *Gender a společnost. Vysokoškolská učebnice pro nesociologické směry magisterských a bakalářských studií*. s. 71.

⁸³ Srov. BOURDIEU., P. *Nadvláda mužů*. s. 38.–39.

Též srov. VALDROVÁ, J. *Gender a společnost. Vysokoškolská učebnice pro nesociologické směry magisterských a bakalářských studií*. s.170.–175.

⁸⁴ Srov. BOURDIEU., P. *Nadvláda mužů*. s.34.-35.

⁸⁵ Tamtéž, s 34.

Též srov. RENZETTI, C., M., CURRAN., D., J. *Ženy muži a společnost*. s. 21.

⁸⁶ RENZETTI, C., M., CURRAN., D., J. *Ženy muži a společnost*. s. 20-21.

Též srov. VALDROVÁ, J. *Gender a společnost. Vysokoškolská učebnice pro nesociologické směry magisterských a bakalářských studií*. s. 91.

Atributy stereotypně přisuzované ženám:

*Bezmocné, citově založené, emocionální, empatické, jemné, parádnice, milovnice dětí, mírné, náladové, nelogické, nerozhodné, nesamostatné, něžné, ohleduplné, pasivní, pečlivé a opatrné, plné porozumění, poslušné, povolné, přitažlivé a dráždivé, příjemné, přívětivé, senzibilní, slabé, soucitné, šarmantní, taktní, toužící po jistotě, úzkostné vyžadující ochranu, zaměřené na rodinu, závislé, žvanivé...*⁸⁷

Atributy stereotypně přisuzované mužům:

*Agresivní, aktivní, autoritativní, bojovní, ctižádostiví, dobrodruzi, dominantní, neohrožení, nesnadno zranitelní, nezávislí, objektivní a věcní, odhodlaní, odolní, odvážní až opovážliví, panovační, podnikaví, přímí, racionální, realističtí, rozhodní, rozvážní, sebejistí, sebevědomí, schopní sebeovládání, silní a energičtí, soutěživí, spolehliví, stateční a smělí, tvrdí, velcí a silní, vůdci, vyrovnaní, zodpovědní, a muži nepláčou...*⁸⁸

„Takováto očekávání společnosti se pak přenáší a utvrzují do těl jako trvalé dispozice.“⁸⁹ V ženách takovéto zkušenosti mohou vyvolávat nechuť něco měnit a zkoušet nové věci, které se od nich vyloženě neočekávají. Nejsou spojené s jejich vymezení dobré ženy, třebaže se jim to dnes již nezakazuje a mají „volnost“. Bourdieu mluví o tzv. *naučené bezmocnosti*.⁹⁰ Patrné je to například ve škole, kde jsou studentky odrazované od studia určitých oborů, převážně technických: „*Profesoři vždycky říkají, že jsme příliš křehké, a tak ... tomu nakonec věříme. Neustále se nám opakuje, že vědecké směry jsou pro chlapce snazší.*“⁹¹ Dveře vzdělání jsou jim naopak otevřené v profesích blízkých femininní oblasti, jako je zdravotnictví, školství, sociální služby. Ženy jsou sice hojně zastoupené na středních i vysokých školách, nicméně jejich zastoupení v nehumanitních oborech rapidně klesá. Zajímavým příkladem pro nás může

⁸⁷ KARSTEN., H. *Ženy – muži. Genderové role, jejich původ a vývoj.* s. 24-25.

⁸⁸ Tamtéž, s. 24–25.

⁸⁹ BOURDIEU., P. *Nadvláda mužů.* s. 57.

⁹⁰ Srov. tamtéž. s. 57.

⁹¹ Tamtéž, s. 57.

Též srov. RENZETTI., C., M., CURRAN., D., J. *Ženy muži a společnost.* s. 124.

Též srov. JARKOVSKÁ., L. *Gender před tabulí. Etnografický výzkum genderové reprodukce v každodennosti školní třídy.* s. 35-36.

Též srov. VALDROVÁ., J. *Gender a společnost. Vysokoškolská učebnice pro nesociologické směry magisterských a bakalářských studií.* s. 24-25.

být porovnání hierarchie oborů na fakultách. Za příklad si vezměme medicínu. Obor chirurgie. Shodli bychom se jistě na tom, že se jedná o lukrativní obor a v medicíně je postaven vysoko na hodnotícím žebříčku profesí. Pro ženy je tento obor prakticky nedostupný. Podíváme-li se v žebříčku medicíny níž na obory jako je pediatrie či gynekologie, ženy zde budou dominovat.⁹² Ve světě práce tak mohou vnikat propasti mezi jednotlivými obory a jejich statutem ve společnosti. Pokud je nějaký obor vnímán, jako femininní jeho status odbornosti a profesionality klesá.⁹³

V této situaci se v dnešní době nachází i sociální práce, která je společností vnímána jako femininní profese a tudíž nese i všechny ukazatele profese, která je takto stigmatizována. Demonstrovat si to můžeme na níže prezentovaném grafu a tabulkách.

2.2.2 Kde studují a nestudují ženy a muži?

Graf 1⁹⁴ byl vytvořen na základě dat z tabulek v přílohové části, konkrétně příloha I. Data, které byly použity pro graf 1, byly vybrány ze sledovaných pracovních odvětví v rámci evropské unie pro období roku 2010. Sociální práce zde neměla samostatné zastoupení a z tohoto důvodu jsem použila data, která zahrnovala pracovní odvětví zdravotní a sociální péče. Z grafu 1 můžeme vyčíst, že pro zaměstnání v tomto pracovním odvětví se rozhodlo 13% žen a 2% mužů. Dalo by se z toho usuzovat, že takovéto pracovní odvětví, lze označit za femininní. Na základě genderového kontraktu můžeme předpokládat, že femininní profese nebudou mít vysoký status a společností mohou být podhodnocovány. Vezmeme-li tyto předpoklady v úvahu, pak lze usuzovat, že sociální práce jakožto femininní obor bude mít také nízké postavení ve společnosti a její pracovníci/ pracovnice nízký profesní status. Tyto hypotézy budeme ověřovat i v další části této práce.

Nyní se zaměříme na vzdělávání. Ve statistikách nebyly evidovány údaje za střední školy zaměřující se na sociální oblast. Z tohoto důvodu jsou zde informace pouze z vyšších odborných a vysokých škol, které mapují situaci v roce 2013. Tyto údaje jsou

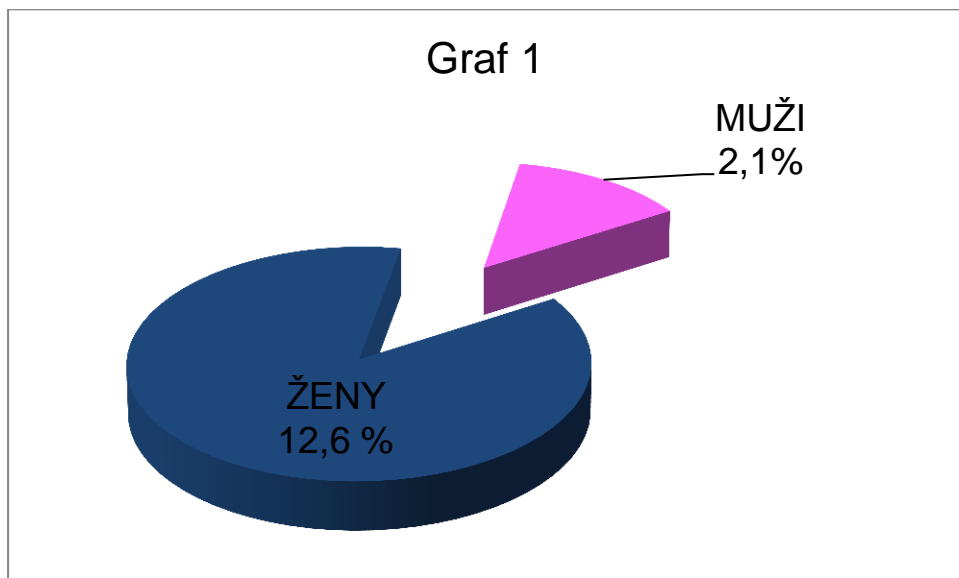
⁹² Srov. BOURDIEU., P. *Nadvláda mužů*. s. 83.

⁹³ Srov. tamtéž, s. 83.

⁹⁴ Možná si říkáte, že jsem pro graf 1 použila nevhodné barvy, nebo že je toto barevné označení zvoleno schválně, abych porušila genderové stereotypy. Musím vás zklamat. V tomto případě jsem zůstala velice stereotypně tradiční. V minulém století bývala totiž modrá barva, barvou žen. Modrá barva byla spojována s náboženskou čistotou a jemností. Naproti tomu mužskou barvou byla růžová. Růžová zvýrazňovala mužnost. Zvláštní, jak se na to zapomnělo, dnes muž v růžovém triku vzbuzuje přinejmenším pochybnosti o jeho módním vkusu. Srov. RENZETTI., C., M., CURRAN., D., J. *Ženy muži a společnost*. s.93.

zachycené v tabulkách 1. a 2. Vycházejí z dat uvedených v tabulkách v přílohové části, konkrétně příloha II. a III.

Nejdříve se zaměříme na vzdělávání vyšších odborných škol. Původní tabulka byla značně obsáhlá, neboť zahrnovala specifické obory uvedených nauk. Pro naše účely jsem ponechala pouze hlavní nauky s jejich celkovým počtem studentů, nově přijatých a absolventů.

Zdroj: <https://www.czso.cz/documents/10180/20556849/1413114411.pdf/e40ea23f-01ca-44b9-bf8b-4ffc4b526f5b?versio>, upraveno autorkou

Pouze u společenských věd a nauk, služeb 2. jsem ponechala i dílčí rozlišení, neboť zahrnovalo i sociální služby. Z dat obsažených v upravené tabulce tak můžeme porovnat, jak si vedou obory mezi sebou v České republice. Jak je patrné muži skutečně preferují spíše technické obory, jak dokazují počty studentů, nově přijatých i absolventů. Technickým obrům dávají muži přednost v celkovém počtu 2 437 studentů. Nově přijatých je 1 047 a absolvovaných je 508 mužů. Srovnáme-li to s ženami, které se rozhodly studovat na technických oborech, tak je jejich zastoupení v následujícím celkovém počtu 1 139 studentek. Nově přijatých je 504 a absolvovaných je 227 žen. Porovnejme tyto získané údaje s údaji, které prezentuje políčko sociální péče. Jistě jste zaregistrovali, že i v tomto případě se nejedná čistě o sociální práci, ale oblast sociální péče. Ani zde ovšem není sociální péče osamostatněná, ale je k ní přiřazeno i učitelství a pedagogika. Přesto je to nejbližší údaj o sociální práci.

Z údajů nám tedy vyplývá, že pro oblast pedagogiky, učitelství a sociální péče se rozhodlo v celkovém počtu 493 studentů. Nově přijatých bylo 207 a absolvovalo 78

mužů. Naproti tomu žen se pro tuto oblast rozhodlo v celkovém počtu 5 267 studentek. Nově přijatých bylo 2 161 a absolvovalo 1 283 žen. Podíváme-li se pozorněji kolik studentů je celkem na vyšších odborných školách, zjistíme, že ženy se svým počtem **20 305** studentek zřetelně převyšují muže, kteří zde mají celkové zastoupení **8 027** studentů.

Tabulka 1.						
Skupina oborů	Studenti		Nově přijatí		Absolventi ve šk. roce 2012/2013	
	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži
Vyšší odborné školy celkem	20 305	8 027	8 408	3 397	4 847	1 590
Přírodní vědy a nauky	61	47	30	19	30	19
Techn. vědy a nauky, celkem	1 139	2 437	504	1 047	227	508
Zemědělství - lesnictví, veterinární vědy, celkem	429	318	189	132	83	62
Zdravotnictví, lékařské a farmaceutické vědy, celkem	5 542	991	2 234	366	1 198	153
Společenské vědy a nauky, služby 1. č., celkem	6 766	3 026	2 782	1 313	1 788	664
Společenské vědy a nauky, služby 2. č., celkem	5 672	715	2 359	325	1 345	97
Pedagogika, učitelství, sociální péče	5 267	493	2 161	207	1 283	78
Vědy a nauky o kultuře, umění, celkem	691	470	306	190	175	81
Vojenské vědy, celkem	5	23	4	5	1	6

Zdroj: <https://www.czso.cz/documents/10180/24347867/1413133311.pdf/3e5dc80b-c884-41cc-a42a-72629a3f555b?versi, upraveno autorkou>.

U nově přijatých je podobná situace. Žen je celkem 8 408 a mužů 3 397. Ženy dále absolvovaly v počtu 4 847 a muži 1 590. Jasně se nám tak ukazuje, že žen, které se mohou pyšnit titulem absolventek vyšších odborných škol je podstatně více než mužů.

Jaká bude situace na vysokých školách? Tyto údaje nám zprostředkuje tabulka 2. vycházející z přílohy III, jak již bylo zmíněno. Z výše prezentovaných informací v kapitole 2.2.1, lze předpokládat, že i zde bude pokračovat celková převaha žen nad muži ve sledovaných údajích studentů, poprvé zapsaných a absolvovaných. Dále pak můžeme předpokládat, že ženy budou více zastoupeny v humanitních oborech i v sociální oblasti, tedy oborech vnímaných jako femininní obory.

Zaměříme-li se na technické vědy a nauky, můžeme sledovat převahu mužů v počtu **56 922** studentů nad ženami, které se rozhodly studovat tento obor v počtu **25 470** studentek.

Následně prvně zapsaných mužů bylo 11 850 a absolvovaných v roce 2013 bylo 12 664 mužů. Poprvé zapsané ženy byly v počtu 5 534 a absolvovaných žen v roce 2013 bylo 5 994. Porovnáme-li to s humanitními a společenskými vědami zjistíme, že s celkovým počtem **41 793** studentek ženy převyšují muže, kteří zde mají zastoupení v celkovém počtu **21 875** studentů. Dále prvně zapsaných žen bylo 7 020 a absolvovaných žen v roce 2013 bylo 10 667.

Tabulka 2.						
Vysoká škola Fakulta	Studenti k 31. 12. 2013		Poprvé zapsaní v roce 2013		Absolventi v roce 2013	
	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži
Vysoké školy celkem Universities, total	206 829	161 475	38 598	29 701	55 952	35 599
Přírodní vědy a nauky	13 466	18 516	2 464	3 288	3 043	3 711
Technické vědy a nauky	25 470	56 922	5 534	11 850	5 994	12 664
Zemědělsko-lesnické a veter. vědy a nauky	8 650	5 784	1 869	1 397	2 095	1 321
Zdravotnictví, lékař. a farmac. vědy a nauky	22 385	8 500	4 528	1 383	4 352	1 144
Humanitní a společenské vědy a nauky	41 793	21 875	7 020	3 419	10 667	4 378
Ekonomické vědy a nauky	50 955	34 397	9 740	5 931	16 297	8 326
Právní vědy a nauky	7 649	6 449	1 049	874	1 793	1 124
Pedagogika, učitelství a soc. péče	33 654	7 454	5 409	1 029	10 336	2 128
Vědy a nauky o kultuře a umění	6 262	3 765	1 011	546	1 559	872
Vojenské vědy a nauky	-	-	-	-	-	-

Zdroj: <https://www.czso.cz/documents/10180/24454037/1413133313.pdf/39d7f127-8b1b-4db6-bb7a-f0229cbf7b00?versi>, upraveno autorkou.

Oproti tomu prvně zapsaných mužů bylo 3 419 a absolvovaných v roce 2013 bylo 4 378. Nyní se blíže podívejme na obory pedagogika, učitelství a sociální péče. Znovu se setkáváme se spojením těchto oborů. Ženy zde výrazněji převyšují muže v celkovém počtu **33 654** studentek oproti celkovému počtu mužů **7 454** coby studentů. Následně

ženy logicky převyšují svými počty muže i v prvním zápisu počtem 5 409 a absolvovaných studentek v roce 2013 bylo 10 336. Muži byli v prvním zápisu v počtu 1 029 a absolventů v roce 2013 bylo 2 128 mužů. Lze tedy usuzovat, že sociální oblast je skutečně femininní.

I zde se podívejme jaké je celkové zastoupení studentů a studentek na vysokých školách. Žen na vysokých školách, jako studentek bylo celkem **206 829**. Mužů na vysokých školách jako studentů bylo celkem **161 475**. Dále bylo 38 598 žen prvně zapsaných a 55 952 žen absolvovaných pro rok 2013. Mužů prvně zapsaných bylo 29 701 a absolvovaných v roce 2013 bylo 35 599 mužů.

Ženy tedy převyšují muže i na vysokých školách. Potvrdily se nám tedy údaje, které jsou obsaženy v kapitole 2.2.1. Vezmeme-li tedy v potaz genderový kontrakt, pak i přesto, že ženy mají převahu ve vyšším odborném i vysokoškolském vzdělání nebudou dosahovat vysokého umístění v hierarchickém uspořádání na univerzitách a jejich fakultách. Důvodem bývá jejich absence v řadách vysokých akademických pracovníků, jako je profesor nebo docent, kteří bývají v čele fakulty nebo dokonce celé univerzity. Ženy pak obsazují nižší pozice a bývají nejčastěji na místě odborných asistentů. Zdůrazňuji asistentů, ale o tom až v jiné kapitole. Přesvědčit se o tom můžeme z níže prezentovaných tabulek 3. 4. a 5., které nám zprostředkovávají situaci v počtu profesorů, docentů a odborných asistentů v akademických rocích od roku 2003/2004 až do roku 2013/2014 a prezentují nám tak procentuální zastoupení obou pohlaví u sledovaných akademických pracovníků. Také v tomto případě naleznete podkladovou tabulku v příloze IV.

Tabulka 3. nám blíže představuje akademicky nejváženějšího pracovníka/ pracovníci, tedy profesora/ profesorku. Jak vyplývá z tabulky 3, ženy nemají příliš veliké procentuální zastoupení na postu profesorky. V tomto případě se jedná o jasnou převahu mužů. Muži v roce 2003/ 2004 se svými 90,4% jasně dominovali nad ženami, které měly coby profesorky procentuální zastoupení pouze 9,6% .

Tabulka 3.

Akademický pracovník	Akademický rok										
	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Profesoři											
celkem	1 959	2 092	2 184	2 238	2 333	2 424	2 553	2 526	2 496	2 494	2 506
ženy (%)	9,6	10,3	11,0	11,5	11,3	12,3	12,9	13,5	14,1	14,1	14,5
muži (%)	90,4	89,7	89,0	88,5	88,7	87,7	87,1	86,5	85,9	85,9	85,5

Zdroj: <https://www.czso.cz/documents/10180/24454037/1413133304.pdf/05288fd3-cb5f-4fe1-a90e-9e988b73d9ff?versio, upraveno autorkou>.

Příliš výrazná změna nepřichází ani v jiných sledovaných letech. V roce 2013/ 2014 měli muži coby profesoři procentuální převahu v podobě 85,5% nad svými ženskými kolegyněmi profesorkami, které měly procentuální zastoupení pouze 14,5%.

Dále se podíváme na docenty a docentky, které sleduje tabulka 4. I zde budeme předpokládat procentuální převahu mužů nad ženami, neboť i titul docent/ docentka je v akademické hierarchii pracovníků stavěn vysoko.

Tabulka 4.

Akademický pracovník	Akademický rok										
	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Docenti											
celkem	3 772	3 816	3 933	4 000	4 040	4 150	4 294	4 323	4 318	4 197	4 244
ženy (%)	22,0	22,1	22,4	22,9	23,3	23,1	23,5	23,9	24,2	24,8	24,8
muži (%)	78,0	77,9	77,6	77,1	76,7	76,9	76,5	76,1	75,8	75,2	75,2

Zdroj: <https://www.czso.cz/documents/10180/24454037/1413133304.pdf/05288fd3-cb5f-4fe1-a90e-9e988b73d9ff?versio, upraveno autorkou>.

Tabulka 4 nás opravdu přesvědčuje o převaze mužů i v tom to případě. Pro rok 2003/ 2004 mají muži procentuální zastoupení 78,0% oproti ženám, které mají 22,0%. V roce 2013/ 2014 je procentuální výměra stále nelichotivá a nevyrovnaná. Muži si udržují svou převahu s procentuálním zastoupením 75,2% oproti ženám, které mají 24,8%. Titulem docent/ docentka se tak může pyšnit více mužů než žen. Podíváme se tedy do

nižšího stupně našeho hierarchického uspořádání na akademickém poli, kde bychom mohli nalézt odborného asistenta/ odbornou asistentku. Tento pohled nám prezentuje tabulka 5. Mohli bychom zde předpokládat vyrovnanější pozice obou pohlaví, neboť se již nejedná o tak vysokou pozici. Jak je z tabulky 5 patrné tak tomu i opravdu je. V roce 2003/ 2004 mají muži pouze mírnou převahu v procentuálním vyjádření 59,6% a ženy zde mají procentuální zastoupení 40,4% . To je již slušné zastoupení pokud vezmeme v úvahu minulé výsledky, kdy ženy nedosahovaly ani 30% zastoupení. V průběhu sledovaných let se situace příliš nemění a ženy si ponechávají své procentuální zastoupení relativně konstantní. V roce 2013/ 2014, tak mají muži své procentuální zastoupení 59,2% a ženy 40,8%.

Tabulka 5.

Akademický pracovník	Akademický rok										
	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Odborní asistenti											
celkem	9 704	10 215	10 665	10 821	11 392	11 802	12 039	11 717	11 728	11 548	11 753
ženy (%)	40,4	40,2	39,8	39,5	39,5	39,4	39,5	39,8	40,2	40,4	40,8
muži (%)	59,6	59,8	60,2	60,5	60,5	60,6	60,5	60,2	59,8	59,6	59,2

Zdroj: <https://www.czso.cz/documents/10180/24454037/1413133304.pdf/05288fd3-cb5f-4fe1-a90e-9e988b73d9ff?versio, upraveno autorkou>.

Tím se nám jen potvrdilo, že čím níže bychom sestupovali v akademických titulech, tím více žen bychom zde nacházeli. Dovolila bych si na základě těchto prezentovaných dat souhlasit s postmodernistickým feministickým pohledem, že většina žen, které pracují v sociální oblasti, se skutečně bude pohybovat v praktické oblasti a akademickou oblast budou přenechávat mužům, kteří dosahují na významnější akademické pozice. Také lze usuzovat, že sociální práce je opravdu femininní obor, který ve své podstatě po teoretické stránce ovládají muži, coby akademici a prakticky ženy, coby vykonavatelky teorie v praxi.

Shrnutí

Shrneme-li si tuto kapitolu i s jejími podkapitolami vyvstanou nám odpovědi na otázky, které jsme nechaly nezodpovězené v předcházející kapitole. Na základě vlivu moderny a její druhé vlny se již nemůžeme dívat na společnost jako na patriarchální. Ženy ve veřejné sféře již nejsou ničím neobvyklým. Přesto vykonávají nižší funkce. Vliv na to má bezesporu genderový kontrakt, který diferencuje muže a ženy na základě jejich biologického povolání. Následnou socializací tak přejímáme tento genderový kontrakt, který je námi vnímán jako přirozený.

Genderový kontrakt se tak projevuje ve výchově v rodinách a následně i ve školních lavicích či na pracovišti. Zkrátka nás obklopuje a je všudypřítomný. Neustále nám v (pod)vědomí kolují stereotypní myšlenky, které nás svazují s naším biologickým pohlavím. Možným ukazatelem nám byly například prezentované údaje v tabulkách. Tyto ukazatelé nám tak poskytují i možnou odpověď na otázku, kdo řídí diskurz v sociální práci, zda akademikové nebo praktici? Osobně si dovoluji domnívat, že na tuto otázku lze odpovědět následovně. Za předpokladu, že budeme brát v úvahu argumentaci Kappla, že akademiků je méně zato jsou vlivnější a aktivnější skupinou a genderovým ukazatelem, který staví ženy do pasivní role praktiček by se tedy dalo vyvodit, že vlivnějším z obou skupin budou akademici. Přesto bych zvažila, zda by nebylo efektivnější místo těchto spekulací o to, kdo bude králem pískoviště, najít společnou řeč a obě znesvářené řady propojit do fungujícího, komunikujícího a navzájem spolupracujícího celku.

Podívejme se nyní v následující kapitole na sociální práci optikou tohoto genderového kontraktu. Vezměme v úvahu jeho vliv, který nás ovlivňuje v naší socializaci. Utrvzuje nás v kolektivním vidění dualistické podstaty muže a ženy, jakožto nadřazeného a podřízené, jak bylo prezentováno v předchozích kapitolách.

3 Vliv genderového kontraktu na sociální práci

Na základě již uvedených faktů by nás neměla lákat iluze toho, že existuje nějaká profese, odvětví, kde by se neprojevovala genderová nerovnost. Přesto se sociální práce tváří, jakoby to byl právě její případ.

Dle Janebové je sociální práce vnímána (odborníky) jako genderově neutrální a to ve všech jejích složkách včetně vnímání sociálních pracovníků, jako neutrálních a imunních vůči genderové smlouvě.⁹⁵ Přesto si musíme uvědomovat, že sociální práce se uskutečňuje v různých situacích, v různé kultuře a v různých společnostech, které působí na výkon sociálních pracovníků. I když je všem sociálním pracovníkům znám etický kodex, který bdí nad právy klienta a poukazuje na jedinečnost každé osoby a tedy i respektování takovéto osoby, tak i přesto dochází ke kategorizování a zařazování klientek. Jednou z ovlivňujících kategorií bývá i gender.⁹⁶ Sociální pracovník tak může (pod)vědomě spojovat vzniklou nepříznivou situaci klienta s jeho genderovými stereotypy.⁹⁷ Další z možností jak prezentovat opak genderové neutrality v sociální práci může být jazyk, jaký se používá v odborných periodikách.

Již v úvodu této práce jsem se zmiňovala o *generickém maskulinu*, které je hojně rozšířené i v odborných periodikách zaměřující se na sociální práci.

3.1 Sociální pracovnice nebo sociální pracovník?

Jazyk je podstatným prostředkem komunikace a předávání si informací. Jazyk se vytváří na základě gramatických pravidel, která odlišují různé jazyky národů i kultur.⁹⁸ Nejvíce si jazyk uvědomujeme při mluveném projevu, rozhovoru a v psané formě.⁹⁹ Nás bude nejvíce zajímat ona psaná forma jazyka.

I v této formě se setkáváme s našimi již známými stereotypy, které udržují zaběhlé nastavení z dob patriarchy, které ženy zřetelně diskriminovalo.¹⁰⁰ Lze tedy soudit, že jazyková diskriminace je běžnou stejně, jako je sexuální smlouva běžnou ve

⁹⁵ Srov. JANEBOVÁ., R. *Moc a autorita: genderové hledisko*. s. 44.

⁹⁶ Srov. JANEBOVÁ., R. *Úvahy nad genderovým tichem aneb Je gender relativní kategorií v sociální práci?* s.92.

⁹⁷ Janebová jako příklad uvádí výzkum proběhlý ve Velké Británii, kdy v případě sociálně-právní ochrany dětí, byli muži automaticky stavěni do role zneužívajících dětí a ženy do role pečovatelek o děti a rodinu a tedy byly považovány i za ochránkyni dítěte. Pokud docházelo ke zneužívání, žena měla nastolit pořádek. Na ženy tak byly vytvářeny tlaky místo toho aby se pracovalo s agresorem. Ženy byly také často napomínány za to, že si špatně vybraly svého partnera. Srov. Tamtéž, s. 92.

⁹⁸ Srov. SOKOL. J. *Malá filosofie člověka a slovník filosofických pojmů*. s. 43.

⁹⁹ Srov. tamtéž, 86.

¹⁰⁰ VALDROVÁ., J. *Gender a společnost. Vysokoškolská učebnice pro nesociologické směry magisterských a bakalářských studií*. s. 91.

společnosti. Jistým a spolehlivým zdrojem takovýchto sexistických úlovků bychom našli v mediálních vodách, které poskytují základní zdroj vědění v postmoderní době.¹⁰¹

V odborných publikacích sociální práci nevyjímaje se upřednostňuje generické maskulinum, které údajně dokáže vhodně reprezentovat jak muže, tak ženy. Příkladem nám může být označení akademického titulu profesor, či obecného výrazu jako je vědec nebo expert na danou problematiku. Zdá se, jakoby jazyk neakceptoval změnu, ke které došlo v 19. století, a sice že ženy začaly studovat a otevíraly se jim nové obzory i profese. Je pravdou, že dnes již ženy mohou užívat akademických titulů (bakalář, magistr...), ale ještě před sto lety jim byly upřeny s odůvodněním, že v tvaru určeném muži v našem případě bakalář, jsou pouze pro muže.¹⁰²

Z těchto zjištění si dovoluji domnívat, že autoři/ autorky v odborných periodikách sociální práce, tomuto jevu nepřisuzují až na nějaké výjimky (R. Janebová) nějak zvláštní pozornost. Důvodem, může být, že například označení sociální pracovník je klasické, tradiční označení pro někoho, kdo vykonává sociální práci. Dalo by se říci, že je to přeci **přirozené**.¹⁰³

Dovolila bych si zde souhlasit s Valdrovou, která připomíná, že jazyk je tvořivý a měli bychom jej využívat mnohem kreativněji a nebát se tak používat v našem slovníku výrazy jako je třeba bakalářka nebo profesorka.¹⁰⁴ I takovéto pro někoho možná zbytečnosti mohou ovlivňovat vnímání žen ve veřejné sféře a následně i společnosti. Mohou jim tak zvyšovat i snižovat jejich autoritu a utvářet tak názor na ženy třeba v odborných profesích jakou je i sociální práce. Autorita a moc, která bývá stereotypně spojena s mužem, je nedílnou součástí této profese a naším dalším

¹⁰¹ Srov. tamtéž, s. 91.

¹⁰² Srov. tamtéž, s. 96.

¹⁰³ V časopisu sociální práce/ sociální práce číslo 1/2007 byl uveřejněn článek s názvem *Kdo je sociální pracovník a proč by měl být vzdělaný*. Na začátku textu autor vysvětluje, jak se změnila tradiční společnost, aby nám pak níže mohl stručně sdělit, že pro sociální pracovníky používá pouze označení v mužském rodě i přesto, jak sám zdůrazňuje, že v České republice profese sociálních pracovníků vykonávají převážně ženy. Dovolila jsem si zde uvést jen jeden příklad, ale pokud si prolistujeme třeba jen více obsahy odborných publikací nebo právě uvedeného sociálního časopisu, u většiny názvů článků či kapitol nalezneme pouze označení sociální pracovník, aniž by nám následně v textu bylo vysvětleno proč tomu tak je. Zkrátka je to přeci přirozené. Ne?! Srov. HANUŠ., P. *Kdo je sociální pracovník a proč by měl být vzdělaný*. s. 5-6.

¹⁰⁴ Srov. VALDROVÁ., J. *Gender a společnost. Vysokoškolská učebnice pro nesociologické směry magisterských a bakalářských studií*. s. 99.

ukazatelem toho, že by sociální práce měla brát genderovou nerovnost ve svém oboru vážně.¹⁰⁵

3.2 Autorita a moc

Tomuto problému vnímání autority a moci v sociální práci se věnuje Janebová ve svém článku nazvaném, *Moc a autorita: genderové hledisko*, kde se zamýšlí nad otázkami, jak k moci a autoritě přistupují muži coby sociální pracovníci a jak ženy coby sociální pracovnice. Dle Janebové je také důležité si uvědomovat, jakou autoritu přisuzují sociálním pracovníkům/ sociálním pracovnícím i sami klienti.¹⁰⁶

Musil staví moc do pozice dynamické změny, kterou záměrně působí sociální pracovnice na klienta/ klientku, aby tak docílila požadované změny k lepšímu stavu klienta.¹⁰⁷

Dále Musil vymezuje autoritu jako uznání kompetentnosti sociálního pracovníka k oprávněnému působení na klienta/ klientku a tím může nastat požadovaná změna k lepší situaci.¹⁰⁸ Autoritu lze dále rozlišovat na **přidělenou** a **přirozenou**.

Přidělenou autoritu lze vnímat jako autoritu organizace, která jí předává svým pracovníkům/ pracovnícím a následně pak hierarchickému postavení pracovníků/ pracovnic uvnitř organizace.

Oproti tomu přirozenou autoritu lze vnímat jako osobní i profesionální kvality pracovníků/ pracovnic.¹⁰⁹

Janebová zde upozorňuje, „že moc nelze chápat jako neměnnou proměnnou, ale jako osobní volbu pracovnice či pracovníka.“¹¹⁰ To nás tak znovu přivádí k sociálním strukturám a k genderové smlouvě, na jejíž základě se nám diferencují muži jakožto ti, co mají přirozenou autoritu i moc a ženy jako ty které jsou stavěny do podřízenosti. Můžeme si zde připomenout rozložení žen a mužů uvnitř sociální práce. Kdy jsou muži stavěni do veřejné správy vyšších manažerských, řídicích či sociálně politických funkcí. Naproti tomu ženy se pohybují spíše v praktických a podřízenějších pozicích.¹¹¹ Viz kapitoly 2.1 a 2.2.1 .

¹⁰⁵ Srov. JANEBOVÁ., R. *Moc a autorita: genderové hledisko*. s. 46.-47.

¹⁰⁶ Srov. JANEBOVÁ., R. *Moc a autorita: genderové hledisko*. s. 40.

¹⁰⁷ Srov. MUSIL., L. In JANEBOVÁ., R. *Moc a autorita: genderové hledisko*. s. 92.

¹⁰⁸ Srov. tamtéž, s. 49.

¹⁰⁹ Srov. tamtéž, s. 49.

¹¹⁰ JANEBOVÁ., R. *Moc a autorita: genderové hledisko*. s. 47.

¹¹¹ Přičemž bych znovu zdůraznila, že vycházím z převzatých informací, které vycházejí z anglosaských zdrojů a to z důvodů neexistujících odborných studií na toto téma v ČR.

Příkladem nereflexivního genderového vlivu v sociální práci, lze spatřovat i na základě odborných periodik, které se věnují současné situaci sociální práce a které jsem použila v této práci, ve kterých často absentovaly genderové pohledy. Zveřejněné šetření, či výzkumy často opomíjejí genderovské struktury ve společnosti. Dovolila bych se tak přiřadit k Janebové, která si ve svých pracích opakovaně posteskuje nad neexistujícími studii genderových problémů a na nereflexivní genderového vlivu na pracovníky i pracovnice, či samu sociální práci, který se objevuje u akademiků.¹¹²

Takováto zjištění nás mohou přivést až k otázkám, kterým se věnují stoupenci feministických hnutí v sociální práci, které nešetří kritikou a poukazují na „*institucionalizovaný sexismus v oblasti sociální politiky, akademické půdy a přerozdělování ekonomických zdrojů.*“¹¹³

Feministické teorie v sociální práci nejsou žádným nováčkem. S první vlnou tohoto hnutí jsme se již setkali v období první republiky, kdy se sociální práce začínala více specifikovat a profesionalizovat a to i díky možnostem zpřístupněného odborného vzdělání dívkám.¹¹⁴ V sociální práci nalezneme celkem tři vlny, které ovlivnily feministické teorie. Největší vliv měly myšlenky reformního feminismu. Tyto myšlenky prezentují názor ...*změnit systém, jenž nadřazuje muže ženám*...¹¹⁵ V dnešní době se v sociální práci nachází pestrá škála feministických teorií. Nejvlivnější feministickou teorií v sociální práci dneška je postmodernistická feministická teorie. Dále by se sem daly zařadit další ovlivňující teorie, jako jsou liberální, radikální a socialistické feministické teorie.¹¹⁶

Na základě těchto poznatků, lze usuzovat, že sociální práce začíná pozvolna reflektovat genderové struktury, které ovlivňují sociální pracovníky i klienty a jejich vzájemnou komunikaci a úctu jeden k druhému. V České republice zatím scházejí potřebné výzkumy či šetření tohoto problému. Většina informací získaných

¹¹² Srov. JANEBOVÁ., R. Úvahy nad genderovým tichem aneb Je gender relativní kategorií v sociální práci? s. 91.

Též srov. JANEBOVÁ., R. *Moc a autorita: genderové hledisko*. s. 40.

Též srov. JANEBOVÁ., R. Otázky moderní feministické práce: Emancipatorní, nebo genderově specifická sociální práce? *Sociální práce/ Sociální práca*. s. 88.

Též srov. JANEBOVÁ., R. *Feministické perspektivy v praxi sociální práce*. s. 11.

¹¹³ NEČASOVÁ., M. Profesní etika. In *Metody a řízení sociální práce*. MATOUŠEK., O. a kol. s. 31.

¹¹⁴ Srov. JANEBOVÁ., R. Feministická teorie sociální práce. In. *Encyklopedie sociální práce*. MATOUŠEK., O. a kol. s. 77.

Též srov. JANEBOVÁ., R. *Feministické perspektivy v praxi sociální práce*. s. 10.

Též srov. JANEBOVÁ., R. Úvahy nad genderovým tichem aneb Je gender relativní kategorií v sociální práci?

¹¹⁵ JANEBOVÁ., R. *Feministická teorie sociální práce*. s. 77.

¹¹⁶ Srov. tamtéž, s. 77.

z uvedených článků pochází z anglosaských zemí a nelze je tedy s čistým svědomím přenést a aplikovat na českou sociální práci, přesto v nich lze hledat inspiraci.

Co jsme zatím zjistili?

Shrňme si nyní, co jsme se o sociální práci dozvěděli optikou genderu. Sociální práce vychází z odkazu charitativní práce, kterou jsme opustili v 19. století, kdy se sociální práce začala vyvíjet jako odborná profese. Dozvěděli jsme se, že v této oblasti se nejvíce angažovaly ženy, kterým byla přisuzována soukromá sféra, tedy péčování o rodinu a její členy. Prostřednictvím charity se ženy mohly prosadit i ve veřejné sféře a zlepšovat sociální situace ve společnosti. Díky vlivu feministických myšlenek se následně ženám dostávalo odborného vzdělávání a to i v sociální práci, která se díky tomu začínala profesionalizovat. Následkem druhé světové války a změny politického klimatu se sociální práce dostala do úpadku, z kterého se jen pozvolna oklepává. V současné době se nachází v druhé vlně modernismu a snaží se reflektovat změny, které postmodernistická doba ve společnosti způsobila. Postmodernistická doba klade důraz na individualizaci jedince a na vlastní sebe-definování. To nás přivedlo k otázkám genderové smlouvě, struktuře, kterou jsme ovlivňováni prostřednictvím socializace. Zjistili jsme, že ženy byly v rámci této smlouvy vždy podřízené mužům. Tato genderová smlouva přetrvala až do dnešní doby. Její vliv jsme sledovali v přístupu žen ke vzdělání, kde ženy bývají učitelé přesvědčovány, že se hodí jen na některé profese. V důsledku takovýchto stereotypních předpokladů jsou některé profese vnímány, jako femininní a některé jako maskulinní. Sociální práce je v České republice považována za zcela femininní obor a dokládá nám to i výše uvedený graf 1. Dále jsme se blíže zaměřili na akademiky a praktiky v sociální práci, kdy jsme zjistili, že ženy jsou zastoupeny spíše v praktické části a muži v akademické, přičemž jsme poodhalili, že mezi oběma skupinami vzniká propast a nepochopení. Na základě tohoto zjištění se můžeme domnívat, že jedním z problémů v současné sociální práci bude právě komunikace mezi oběma skupinami, které se nedokáží shodnout na podobě současné sociální práce, která by se měla prezentovat společnosti, jako potřebný a nezastupitelný obor. Za takovouto vzniklou situaci by mohla skutečnost ignorování genderového kontraktu ze strany akademiků, kteří tento kontrakt prozatím opomíjejí a vynechávají jej i ze svých výzkumů a šetření. Sociální práce je tak vnímána, jako genderově neutrální a imunní vůči této smlouvě a stejné nároky jsou tedy kladeny i na její pracovnice. Následně jsme se tedy pokusili najít patrné genderové vlivy v sociální práci, které ovlivňují zejména sociální pracovníky a jejich výkon a přístup ke klientům. Tyto genderové vlivy mají vliv i na to jak klienti vnímají autoritu a moc sociálních

pracovníků a jaké stereotypy jsou s nimi spojené. Jistým ukazatelem uvědomování si genderového vlivu na sociální práci jsou feministické teorie sociální práce, které se snaží vysvětlit rozdílné postavení žen a mužů ve společnosti i v sociální práci.

Jak nám zatím z uvedených údajů vyplývá, mezi problémy současné sociální práce v České republice budou patřit, špatná komunikace sociálních pracovníků napříč svým oborem z čeho může vyplývat i následná špatná prezentace oboru sociální práce jako specifické a nenahraditelné profese. Tyto problémy mají společného jmenovatele, kterého spatřuji v nejednotnosti a roztržitosti oboru do nejrůznějších asociací, profesních organizací a komor, sdružující sociální pracovníky podle jejich identifikace v sociální práci, na které jak vyplývá z výše uvedených údajů, má vliv mimo jiné i genderový kontrakt.

Tyto tvrzení bych si dovolila doložit odbornými články, které publikoval Musil spolu s Růžičkovou v následující kapitole.

4 Roztříštěnost sociální práce

Dle Musila je sociální práce nevykrytalizovanou institucí.¹¹⁷ Za stěžejní Musil pokládá přesvědčit společnost, že pouze sociální práce může nabízet řešení a východiska ze vzniklých problémů, které nedokáží účinněji vyřešit jiné obory. Takovéto problémy by pak byly společností vnímané jako specifické, s kterými si dokáže poradit pouze sociální pracovník a tedy instituce sociální práce. Společnost by pak na základě tohoto přesvědčení vzniklé problémové situace, které by odpovídaly problémům, které dokáže účinně řešit pouze sociální práce, vyžadovaly od svých členů řešení tohoto problému pouze prostřednictvím sociální práce. Sociální pracovnice by tak mohly více prokázat svou profesionalitu v řešení problémů, s kterými si jiné profese nedokáží účinněji poradit a tím uklidňovat napjaté vztahy ve společnosti a poskytovat společnosti i klientům jistotu odborné pomoci a řešení vzniklých problémů. To by následně vedlo k možnosti lépe kontrolovat podmínky výkonu profese¹¹⁸ samotnými sociálními pracovníky a vyslovit tak specifickou nabídku pomoci řešení vzniklých problémů, které se společnosti zatím od sociálních pracovníků nedostává.¹¹⁹

Musil se na základě těchto skutečností zaobírá otázkou, zda je tedy možné v současné situaci vymezit takovouto kolektivní nabídku. Pokud bychom se o to chtěli pokusit, musíme dle Musila brát v úvahu následující překážky:

- Různé pohledy sociálních pracovníků na to, co je to sociální práce.
- Rezignace na kolektivní identitu, která vede k roztříštěnosti a štěpení v sociální práci.

¹¹⁷Srov. MUSIL., L. *Tři pohledy na budoucnost sociální práce*. s. 12.

¹¹⁸ Dle Musila kontrola výkonu podmínky sociální práce znamená „*mít vliv na formulaci a uplatňování psaných i nepsaných pravidel, podle nichž se ve společnosti a v organizaci rozhoduje o přidělování zdrojů (např. peněz, informací, pravomocí a oprávnění, pracovních kapacit, poptávky a zakázek atd.), jejichž užívání je předpokladem pro výkon sociální práce.*“ Různorodost pojetí, nejasná nabídka a kontrola výkonu „sociální práce“. *Sociální práce/ Sociálna práca* . s. 62.

Dále Musil poukazuje na skutečnost, že v ČR vykonávají tuto kontrolu výkonu podmínek sociální práce převážně politici a manažéři. Srov. tamtéž, s. 62.

Musil následně prezentuje šetření, kde je poukázáno na opomíjení sociálních pracovníků, které se snažily spolupracovat se zadavateli sociálních služeb, kteří reagují na podmínky dané politickými či manažerskými podněty. srov. tamtéž, s. 62 -63.

Takovéto opomíjení a nerespektování sociálních pracovníků vede dle Musila k nemožnosti prezentovat a prosazovat zájmy svých klientů jakožto i zájmy sociálních pracovníků jako profese, která by byla vnímána jako rovnocenný partner. Někteří sociální pracovníci se domnívají, že za nerespektování těchto zájmů klientů, či pracovníků samotných, může obava kontrolních složek pro výkon podmínek sociální práce z pokažení své reputace. Srov. tamtéž, s. 63- 64.

¹¹⁹ Srov. MUSIL., L. *Tři pohledy na budoucnost sociální práce*. s. 13.

Též srov. MUSIL., L. *Různorodost pojetí, nejasná nabídka a kontrola výkonu „sociální práce“*. s. 61.-62.

- Nespolupráce sociálních pracovníků zastávajících různé pohledy na sociální práci.¹²⁰

Tyto zmíněné bariéry v sociální práci, které jí mohou oslabovat a způsobovat její neorganizovanost, si následně můžeme prezentovat v analýze ankety a také v analýze kvalitativního šetření, které uskutečnili Růžičková a Musil. Zdrojem těchto informací, které jsem si dovolila sekundárně analyzovat, byl odborný časopis Sociální práce/ Sociálna práca.

Tento odborný časopis je na české i slovenské sociální scéně znám již od roku 1998. Může tak navazovat na snažení časopisu s kterým jsme se již seznámili na začátku této práce, a sice časopisu Sociální pracovnice, který byl vydáván Organizací sociálních pracovníků viz kapitola 1.5. Dnes je časopis Sociální práce/ Sociálna práca vydáván pod záštitou Asociace vzdělavatelů v sociální práci.¹²¹

4.1 Je sociální práce opravdu roztržštěným oborem?

Nejdříve se tedy blíže seznámíme s odpověďmi, které byly prezentované v anketě s názvem *Otázky profesních organizací sociálních pracovníků*.¹²² Cílem ankety bylo zjistit, jaká mají sociální pracovníci očekávání od profesních organizací, zda jsou členy/ členkami některých z nich a jak se v nich popřípadě angažují. Dotázaných bylo celkem čtrnáct, z toho byli tři muži a jedenáct žen. Z toho nám vyplývá, že anketa podává odraz situace především pohledem žen. Dotázaní se rozdělili podle odpovědí na dvě vyrovnané skupiny. V jedné skupině byli členové nějakého profesního sdružení. V druhé skupině byli ti, co nebyli členy žádného profesního sdružení.

Nejprve si rozebereme ty odpovědi, které vzešly ze skupiny nečlenů. Ve skupině nečlenů byl přítomen i jeden ze tří mužů. Na otázku, proč není členem žádné profesní organizace, odpověděl: „*Doposud jsem ani netušil, že nějaké profesní organizace tohoto typu existují.*“¹²³ Rozhodně nezůstal osamocen o neexistenci, či možnosti stát se členem nějaké takové organizace či sdružení nevěděly ani další dvě ženy. Dále byl uváděn jako důvod jejich neúčasti pracovní vytížení a další odborné vzdělávání, které je časově náročné. Také se většina z této skupiny shodla na tom, že by to pro ně byla větší

¹²⁰ Srov. tamtéž, s. 64.

¹²¹ Srov. Sociální práce/ Sociálna práca. O časopisu. [cit. 17-02-2015].

¹²² Srov. BAJER., P. *Sociální práce/ Sociálna práca*. s. 32.-34.

¹²³ Tamtéž, s. 33.

administrativní zátěž. Lze s toho usuzovat na ne příliš dobrou informovanost a nezáměr ze strany sociálních pracovníků. Některé strohé odpovědi naznačovaly, že sociální pracovnice má na starosti mnohem důležitější věci než odpovídat na otázky do ankety, které jí jen zdržují.¹²⁴ Také si lze povšimnout, že se sociální pracovnice identifikovaly jako ty, co nepotřebují pro svůj výkon být členy nějakého sdružení. Můžeme se tak jen domnívat, zda si tedy uvědomovali (i muži), nějaké rozdílnosti své práce sociálních pracovníků od jiných výkonů jiných sociálních pracovníků¹²⁵. Také by mě poměrně zajímalo, co by si představovali pod pojmem sociální práce. Bylo by jistě zajímavé sledovat porovnání odpovědí těchto nečlenů s odpověďmi členů.

Přejdeme teď na odpovědi z druhé skupiny té, která se hlásí k nějaké profesní organizaci. V této skupině byli zastoupení dva zbývající muži. Na otázku, která zjišťovala jejich motivaci k členství, se sociální pracovnice i pracovníci shodovali. Za hlavní důvod uváděli, že se v těchto organizacích vytváří odborná platforma, místo kde se sdílí a předávají informace pro zlepšování metod a praxe v sociální práci. To vede k odborné diskusi a dalšímu vzdělávání v oboru.¹²⁶ Musíme se však blíže podívat kolik sociálních pracovníků a pracovnic odpovídalo samo za sebe jako fyzická osoba a kolik za svá pracoviště ve kterých působí. Za organizace, které jsou členy profesních sdružení, mluvili celkem čtyři sociální pracovnice a jeden sociální pracovník. Jako individuální osoby zde vystupují tři sociální pracovnice a jeden sociální pracovník. Zde se lze zamyslet nad tím, zda by ti, co mluví za své pracoviště, byli dobrovolně členy některé z profesních organizací? Do ankety to uvedly jen dvě sociální pracovnice. Jedna se vyjádřila, že v případě individuálního členství nemá potřebu se sdružovat, ale organizace, pro kterou pracuje je členkou zahraniční sdružující organizace. Druhá pracovnice uvedla, že je členkou individuálně, ale i organizace, pro kterou vykonává svou práci, je členkou dvou asociací. Z čehož nám vyplývá, že ti co se z vlastní iniciativy stávají členy profesních organizací, může být mnohem méně. V našem případě se z celkového počtu čtrnácti dotázaných, hlásí dobrovolně z vlastního přesvědčení do profesního sdružení pouze tři sociální pracovnice a jeden sociální pracovník. Z tohoto důvodu se zaměříme pouze na tyto čtyři osoby a jejich angažovanost v profesních organizacích.¹²⁷

¹²⁴ Srov. tamtéž, s. 33.

¹²⁵ Srov. tamtéž, s. 33.-34.

¹²⁶ Srov. tamtéž, s. 33.-34.

¹²⁷ Srov. tamtéž, s. 33.-34.

Dvě ženy a jeden muž se přímo angažují. Muž se angažuje jako dobrovolný **neplacený** redaktor pro webový portál České asociace streetwork (ČAS) a někdy také jako lektor.¹²⁸ Obě ženy se aktivně podílely na založení dvou profesních organizací. Jedna žena se podílela na založení Profesní komory sociálních pracovníků (PKSP). „V PKSP jsem byla u zrodu, organizaci zakládali spolužáci z vysoké školy, očekávala jsem protiváhu Společnosti sociálních pracovníků, která se mi zdála příliš rigidní.“¹²⁹ Dnes se aktivně angažuje pouze v profesních organizacích, ve kterých je členem organizace, ve které pracuje. Jsou to ČAS a Asociace nestátních organizací zabývající se prevencí a léčbou drogových závislostí. (A. N. O.)

„Aktivně se angažuji pouze v A. N. O., kde jsem členem výboru jedné ze sekcí – vyjednávání modelů spolupráce, vzdělávání, spolupráce s radou vlády pro koordinaci protidrogové politiky. Pro ČAS lektoruji, podílím se na hodnocení kvality zařízení.“¹³⁰

Druhá žena byla u zrodu Společnosti sociálních pracovníků. (SSP) O její současné aktivitě v této společnosti se ale dále nic nedozvídáme.¹³¹

Poslední žena je aktivní členkou. To znamená, že se účastní seminářů pořádaných profesní organizací.¹³²

Z uvedených odpovědí si dovoluji usuzovat, že osobní angažovanost v profesních organizacích není příliš veliká. Jedním z možných důvodů může být časová náročnost, navýšení pracovních povinností spojených se zvýšenou administrativou, která vám nebude nikým proplacena nebo jinak povšimnuta. Patrné je to pokud srovnáme počáteční stav dotázaných, tedy čtrnácti sociálních pracovníků a pracovnic z nichž se nám ukázalo, jako aktivních angažujících se členů svých profesních organizací, pouze jeden muž a pouze jedna žena. I zde jsou však patrné vlivy jejich pracovišť než jejich osobního individuálního přesvědčení. Na druhou stranu jsem si zcela vědoma omezeností tohoto malého vzorku, který jsem měla možnost analyzovat.

Zajímavá otázka čekala na všechny dotázané na závěr. Otázka zněla, co by od profesní organizace očekávali? Většina dotázaných se opět shodovala, že by očekávali vzájemnou komunikaci sdílení informací, lobbying pro obor, lepší koordinaci a jednání

¹²⁸ Srov. tamtéž, s. 33.

¹²⁹ Tamtéž, s. 33.

¹³⁰ Tamtéž, s. 33.

¹³¹ Srov. tamtéž, s. 34.

¹³² Srov. tamtéž, s. 34.

se zadavateli sociální práce a ovlivňování a připomínkování zákonů ovlivňující obor. Někteří se vyjádřili i k možnosti lepšího prezentování sociální práce na veřejnosti.¹³³

Z uvedených odpovědí se nám opět ukazuje, že je pro sociální pracovníky důležitá komunikace, informovanost a sdílení praktických i teoretických zkušeností v jejich **specializaci**. Dovolují si zde subjektivně poznamenat, že si to uvědomují pouze v rámci své organizace, se kterou se identifikovali.

Následně přejdeme k druhé analýze, kterou bych ráda podpořila již výše prezentovanou roztržitost oboru a různých profesních organizací a poukázala na nejednotnost sociálních pracovníků.

4.2 Různé identity, jednotná myšlenka?

Z výše uvedeného nám vyplývá, že sociální pracovnice prožívají různorodé vnímání svých sociálních identit a tím mají i různorodý pohled na sociální práci. Sociální identita je identita, kterou vnímá jedinec vůči skupině ve které je členem a která mu poskytuje základní orientaci v hodnotách a v sebe-definování. Na existenci různých typologií těchto identit a na jejich nejednotnost poukázali Musil s Růžičkovou ve svém šetření, ve kterém identifikovali čtyři typy sociálních identit sociálních pracovníků. Patří mezi ně filantrop, administrátor, profesionál a aktivista.¹³⁴

- *Filantrop* si zakládá na vztahu s klientem a staví na lásce k bližnímu, empatii a vřelosti.
- *Administrátor* zdůrazňuje rutinní ovládání závazných postupů, vyřizování žádostí nebo provádění předem stanovených instrukcí.
- *Profesionál* se vyznačuje osobní nezávislostí při volbě metodických postupů, spoléhá na svou studiem nabytou odbornost a za rozhodující považuje komplexní poznávání individuální situace klienta.
- *Aktivista* se cítí být bojovníkem za práva znevýhodněných a chce prosazovat zájmy svých klientů.¹³⁵

¹³³ Srov. tamtéž, s. 33.-34.

¹³⁴ Srov. RŮŽIČKOVÁ., D. MUSIL., L. Hledají sociální pracovníci kolektivní identitu? *Sociální práce/ Sociální práce*. s.80.

¹³⁵ RŮŽIČKOVÁ., D. MUSIL., L. Hledají sociální pracovníci kolektivní identitu?. s. 81.

Též MUSIL., L. *Různorodost pojetí, nejasná nabídka a kontrola výkonu „sociální práce“* s.64.

Z výpovědí všech těchto typů sociální pracovníc vyplývá, že si jsou vědomi rozdílného pojetí sociální práce a vnímají i rozdílné motivace pro výkon své profese. Tuto rozmanitost pojetí sociální práce pak shodně vnímají jako **pozitivní a přínosné pro praxi**.¹³⁶

*„Já vidím něco, co moje kolegyně nevidí, a ona zas vidí to, co nevidím já. Proto je dobré, když jsme spolu, kvůli těm klientům, protože každý klient je jiný a sociální pracovník si ne s každým klientem sedne.... jeden je zodpovědnější, jeden je zase kreativnější, když někdo (...) vidí věc opačně, argumentuje a tím celou věc posunuje“, „takže, když se dělá tým, kterej pracuje s jedním klientem, tak aby tam bylo více úhlů pohledu“, „každý do toho vnese něco jiného, čímž se podle mě ta práce hodně zkvalitní“.*¹³⁷

Sociální pracovníci si také uvědomovali, že je sociální práce kvůli této pestrosti značně chaotickou. Typ profesionála ji označil za „(...) *strašný babylón, mišmaš lidí*(...)“¹³⁸ a chaotickou ve svých organizacích.¹³⁹ Přičemž se objevila výtku ze strany aktivisty, že sociální práce se nesnaží o „*propojení*“ a „*definování*“ *vnitřně neuspořádané sociální práce*.¹⁴⁰

Přesto, že se u dotazovaných projevovali shody a na různé problémy nahlíželi podobným pohledem, nevyslovili požadavek na kolektivní identitu, či sjednocení všech sociálních pracovníků, které by směřovalo k jednotnému cíli.¹⁴¹

Musil se následně zamýšlí nad tím, že jistý vliv na takovou to reakci má postmodernistická doba. Nelze očekávat, že by sociální pracovníci uvěřili v nějaké velké jednotné plány a z výpovědí je zřejmé, že v otázce jednotné zastřešující organizace sociálních pracovníc/ pracovníků jsou značně skeptičtí. Vlivem postmodernistické doby se raději uchýlili do dílčích organizací.¹⁴²

Nyní se na celou situaci podívejme genderovou optikou. Z metodologických informací, které byly v odborném článku uvedeny, jsem se dozvěděla, že dotázaným byla změněna identita a přidělena jména podle jejich typu. Například filantropická sociální pracovníce se jmenovala Františka. Z textu dále vyplynulo, že dotázaných bylo celkem **třináct**. Z textu je také patrné, že dotazovaným nebylo změněno pohlaví, tedy

¹³⁶ Srov. RŮŽIČKOVÁ, D. MUSIL., L. *Hledají sociální pracovníci kolektivní identitu?* s.82 -83.

¹³⁷ RŮŽIČKOVÁ, D. MUSIL., L. *Hledají sociální pracovníci kolektivní identitu?* s. 83.

¹³⁸ Tamtéž, s. 83.

¹³⁹ Srov. tamtéž, s. 83.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 85.

¹⁴¹ Srov. tamtéž, s. 85. – 87.

¹⁴² Srov. tamtéž, s. 89.

že ženám zůstaly ženská jména a mužům mužská. Můžeme tedy přesně určit, že se tři ženy profilely jako filantropický typ, pět žen se profilelo jako administrativní typ, dvě ženy se profilely jako profesionální typ, jedna žena se profilela jako aktivistický typ a konečně **dva muži** se profileli jako profesionální typ.

Pro nás je nyní důležité zdůraznit to, že šetření se účastnili pouze dva muži. Šetření tedy znovu odráží převážně myšlenky žen sociálních pracovníc, jakožto homogenní skupiny, která si je vědoma roztržitosti a nespolečnosti různých organizací ve svém oboru, dále si je vědoma nízkého statusu sociálních pracovníků, opomíjení ze strany zadavatelů a úřadů i špatné prezentace sociální práce společnosti. Přes takovéto uvědomění si nebyl vysloven požadavek nad jednotným postupem, stanovení jednotného cíle, zřízení jednotné zastřešující profesní organizace, či vyslovení kolektivní identity sociálních pracovníc i pracovníků. Nezbývá nám nic jiného než se zeptat z jakého důvodu tomu tak je? Jak už bylo uvedeno výše, Musil se domnívá, že je to vlivem postmodernistické doby, která nepřeje velkým jednotným plánům. Nemám žádný důvod proč nesouhlasit, přesto si dovoluji poukázat ještě na jeden možný aspekt, a sice, že za nepotřebnosti jednotné profesní identity mohou samotné ženy.

Nejsem si vědoma žádného výzkumu či šetření, které by se zabývalo takovouto hypotézou na poli sociální práce. Přesto jsem našla kvalitativní výzkum, který pojednává o námi sledovaném blízkém problému. Rada bych jej ve stručnosti představila a upozornila na podobnosti problémů, které jsem považovala za nejvíce zřejmé a které provázejí jak diskurz sociální práce, tak diskurz ženských organizací.

4.3 Femininní jako femininní

Kvalitativní výzkumy prezentované ve sborníku Mnohohlas se zaměřují na rozhovory s ženami, které se angažují v různých ženských organizacích, které se snaží o zlepšování postavení žen ve společnosti a celkově se prosazují v ženské otázce. Z Výzkumů na závěr vyplývá, mnoho podobných problémů, jaké byly uvedeny ve spojitosti se sociální prací a její roztržitostí. Dovolila bych si zde poukázat na některé podstatné a podle mého uvážení i společné znaky těchto problémů.

Po roce 1989 se v České republice vytvořilo mnoho ženských organizací a skupin, které neměly příliš velkou členskou základnu. Ženy neměly mnoho zkušeností s nějakou veřejnou aktivitou, pokud nevystupovaly jako členky komunistických

organizací či komunistické strany, které ženám zaručovaly 30% zastoupení prostřednictvím kvót. Které se po roce 1989 zrušily jako komunistický přežitek. Dnes jsou znovu aktuální a velice diskutabilním tématem nejen u nás, ale napříč celou EU. Tato změna mohla prokázat jak je česká společnost genderově vyspělá nebo také jak je nevyspělá. Konečně výsledek si můžete ověřit sami.¹⁴³

Ženy tedy neměly mnoho zkušeností a ty co ano, byly spojené s minulým režimem. To potkalo i Český svaz žen, který byl vnímán jako komunistická organizace, kde ženy hájily stranické zájmy. Na jeho historickou prestiž se zatím dodnes nepodařilo navázat. Za vznikem nových ženských organizací stály v mnoha případech zahraniční organizace, které se snažily o vnesení nových genderových pohledů do české společnosti a řešení nerovnoměrného zastoupení žen ve veřejné sféře.¹⁴⁴

I sociální práce se musela vypořádat se změnou, kterou přinesla změna politického klimatu a s ní nové dosud neřešené, přehlížené nebo zcela neznámé problémy. I ona musela přijmout novou výzvu, kterou na ni kladla česká společnost. I v tomto případě byla nabídnuta pomoc ze zahraničí a také sociální pracovníci a sociální pracovnice se museli vyrovnat se spojováním s pracovníky minulého režimu. Nutno podotknout, že v médiích si takovouto tvář k mojí nelibě uchovali dodnes. Na tuto skutečnost poukazuje i Janebová, když si uvědomuje vyobrazení sociální pracovnice ze sociálně právní ochrany dětí, kterou následně popsala. „*Sociální pracovníci ze seriálu Ordinace v růžové zahradě: „Má oči jako ostříž a charakter jako hyena...jde nám po krku“.*¹⁴⁵ V médiích bývají sociální pracovníci spojováni právě s ochranou dětí, která je také stereotypně prisuzována ženám.

Ženské organizace nejenže nedokázaly vytvořit jednotnou kompaktní skupinu navzájem spolupracující, ale jsou mezi sebou vnitřně diferencované, roztříštěné a vzniká mezi nimi komunikační propast. Ženám chybí veřejný sdělovací prostředek, ve kterém by se mohly prezentovat a uvést tak své platformy do společenského povědomí. Rozvíjet tak genderové diskuse nad problémy ve společnosti spojené s genderovými strukturami. Absentující veřejná diskuse nad jednotným cílem ženských organizací vede k neznalosti organizací mezi sebou a jejich stanoviskům, které pak nemůže znát ani veřejnost a stávají se tak neviditelnými. Na vině může být identita ženy. Tuto

¹⁴³ VODRÁŽKA., M. Aktivismus bez hnutí nebo protohnutí? Ženské organizace a skupiny v ČR v letech 1989-2006. In *Mnohohlasem: Vyjednávání ženských prostorů po roce 1989*. s.73.

¹⁴⁴ Tamtéž s. 75

¹⁴⁵ JANEBOVÁ., R. *Teorie a metody sociální práce - reflexivní přístup*. s. 12.

identitu netvoří pouze nějaký jednotný gender, ale řada dalších identit, podle sebe-definování ženy.¹⁴⁶

V sociální práci je tato podobnost více než shodná včetně identifikace sociální pracovnice se sociální identitou, jako filantrop, profesionál, administrátor a aktivista.

Jak jsem upozorňovala na začátku, uvádím zde jen ty podobnosti, které jsem považovala za nejvíce zřejmé. Osobně si myslím, že by nebylo odvěcí tuto oblast prozkoumat více do hloubky v nějakém výzkumu, který by přesně odpovídal námi sledovaným hypotézám. Z uvedených údajů, které jsem měla možnost analyzovat, lze sledovat jisté společné myšlenky, které nepřímo ukazují, že řešením ve stávající situaci ve které se sociální práce nachází, by byla jednotná organizace, která by sjednocovala všechny sociální pracovníky, zprostředkovávala by vzájemnou komunikaci a sdílení informací, jednala by se zadavateli sociální práce a splňovala by většinu dalších požadavků, které by sociální pracovníci očekávali od takovéto organizace. I když vůči takovéto myšlence jsou sami sociální pracovnice skeptické a nevidí ji jako reálnou. Přesto si dovoluji položit následující otázku. Může sjednocení oboru sociální práce pod jednotnou profesní organizaci či komoru zvýšit status sociálních pracovníků? Odpověď na tuto otázku se pokusíme nalézt v následující kapitole.

4.4 Mít či nemít, to je to, oč tu běží...

V několika odpovědích sociálních pracovníků se objevovalo uvědomení si nízkého statusu sociálních pracovnic ve společnosti. Otázkou je, zda by jim jednotná profesní organizace, či chcete-li komora, pomohla zvrátit tento nepříznivý stav a sjednotila roztržitost tohoto oboru. V Německu tomu tak bylo. Jak uvedl v rozhovoru pro *sociální časopis/ sociálna práca* Friesenhahn:

„Po vytvoření jednotného zástupce pro všechny sociální profese, který je zplnomocněným zástupcem odborů a jako takové zastupuje pracovní právní a mzdové zájmy svých členů. Pracuje politicky profesionálně, nadstranicky, odborně a společensky, a není spojeno s žádným světonázorovým proudem...“¹⁴⁷

¹⁴⁶ VODRÁŽKA., M. *Aktivismus bez hnutí nebo protohnutí? Ženské organizace a skupiny v ČR v letech 1989-2006.* s. 73.

¹⁴⁷ BAJER. P. *V Německu je sociální práce vážený profesní stav.* s. 15.

Prostřednictvím této jednotné organizace se jejím členům otevírá mnoho možností, jak ovlivňovat sociální práci v jejich zemi, ale i v mezinárodním měřítku, neboť organizace je členem Mezinárodní federace sociálních pracovníků a mohou tak prezentovat a sdílet své zkušenosti a postoje i v nadnárodním měřítku.

Důležité také je, že prostřednictvím této jednotné organizace je profese sociálních pracovníků dle Friesenhahn vnímána jako „*vážený profesní stav*“.¹⁴⁸

Přesto se nelze domnívat, že to co jednotná profesní organizace zaručuje a působí v Německu, bude platit i v případě České republiky a její společnosti, která je odlišná. Lze se však inspirovat a poučit se ze zkušeností, které takováto jednotná organizace nabízí.

V současné době je debata nad jednotnou profesní organizací v českém prostředí velice aktuální a to díky nově připravovanému zákonu o sociálních pracovnících, který již prošel druhou fází konzultačních procesů. Zákon totiž počítá se zřízením profesní komory sociálních pracovníků.¹⁴⁹ Vše je zatím v diskuzních jednáních, které začínají mít jasnější a zřetelnější charakter. Jediné co lze s jistotou konstatovat v tuto chvíli, kdy píše tuto práci je, že zákon s největší pravděpodobností bude, ale záleží na tom, čeho všeho se bude dotýkat. Emoce, které rozvířily debaty nad profesní komorou, jsou dle mého pohledu dobrým znamením, že sociálním pracovníkům leží na srdci jejich profese. Nebála bych se to označit za onen společný cíl, který mohou sociální pracovníci sledovat a který je může spojit, ať už jej budou vnímat pozitivně nebo negativně. Můžeme si to prezentovat na dvou příkladech. Jako první příklad bych uvedla dopis, kterým se otevřeně hlásí k podpoře a potřebě jednotné profesní komory tří profesní organizace:

- Profesní organizace sociálních pracovníků, z. s., která sdružuje 283 sociálních pracovníků.
- Společnost sociálních pracovníků, která sdružuje 350 sociálních pracovníků.
- Profesní svaz sociálních pracovníků v sociálních službách Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, která sdružuje 185 sociálních pracovníků.

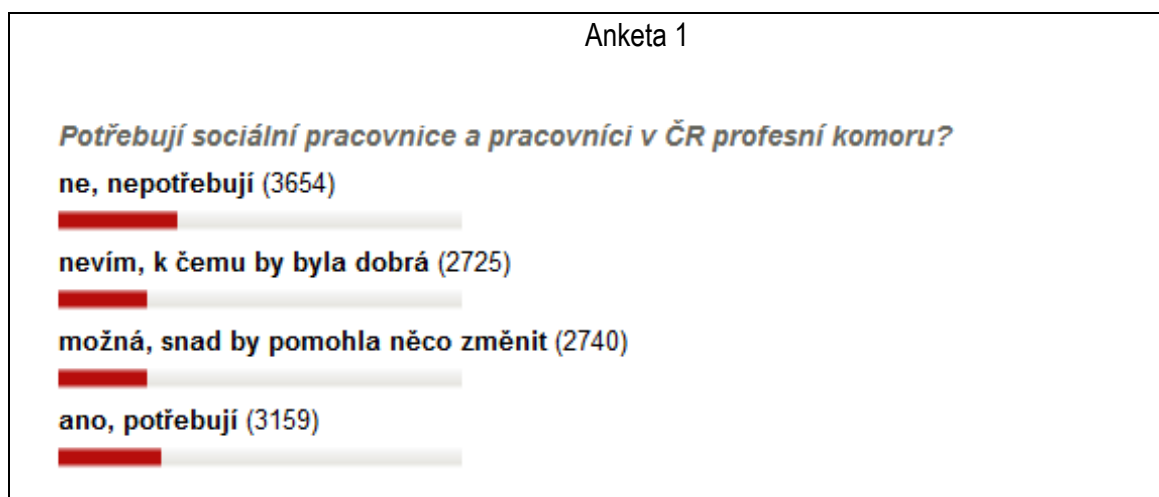
Celý dopis pak naleznete v přílohové části viz příloha V. Přesto je i řada odpůrců, kteří v této profesní komoře vidí nebezpečí, které sociální práci poškodí a způsobí rozpory

¹⁴⁸ Srov. tamtéž, s. 16.

¹⁴⁹ Srov. O čem se mluví. Informace o stavu připravovaného profesního zákona. *Sociální práce/ Sociální práce*. [cit. 2015-03-17].

mezi sociálními pracovníci. Zde tedy představím druhý příklad. Na webovém portálu časopisu sociální práce/ sociální práce můžeme nalézt mimo jiné i zajímavé ankety zaměřující se na námi sledované téma. Tyto ankety jsem označila anketa 1 a 2.

Anketa 1 se ptá, zda sociální pracovníci a pracovníci potřebují profesní komoru? Následné odpovědi ukázaly poměrně vyrovnané názory, které mírněji převažují v negativní názor na komoru. Potvrzují nám tak, nejednotnost sociálních pracovníků a pracovníci.

Zdroj: <http://www.socialniprace.cz/ankety.php?sekce=&podsekce=&ukol=1&id=11>

Další zajímavou otázkou vyplývající z předchozí ankety je otázka na stejném webovém portálu, která se zabývá, komu by měla být přidělena kontrola přístupu sociálních pracovníků k výkonu sociální práce. Zda na komoru sociálních pracovníků, nebo na pověřený úřad státní správy? Tato otázka je vyobrazena v anketě 2. Výsledek je poměrně stejný jako v minulém případě s tím rozdílem, že se nepatrná část přiklání ke komoře.

Tyto ankety nám tak názorně ukazují, jak jsou sociální pracovníci/ sociální pracovníci nejednotní/ nejednotné. Také nám ukazují, že se sociální pracovníci a pracovníci začínají rozdělovat na dvě skupiny, což lze vnímat pozitivně, když si představíme nespočet profesních organizací, které v České republice jsou. Lze tak usuzovat, že díky společně řešené otázce profesní komory se již nyní začínají sociální pracovníci/ sociální pracovníci více sblížovat a reagovat na vzniklou situaci.

Anketa 2

Je vhodnější, aby zákon o sociálních pracovnících delegoval kontrolu přístupu sociálních pracovníků k výkonu sociální práce na komoru sociálních pracovníků, nebo na pověřený úřad státní správy?

úřad státní správy (2064)

komora sociálních pracovníků (2128)

je mi to jedno (1951)

Zdroj: <http://www.socialniprace.cz/ankety.php?sekce=&podsekce=&ukol=1&id=10>

Dovolím si tedy poznamenat, že jednotná profesní komora byt' zatím neexistuje, již teď začíná svým způsobem sjednocovat v diskuzích své zastánce, ale i své odpůrce. Důležité bude, aby se prolomily i tyto rozpory mezi těmito „dvěma tábory“ a sociální pracovnice/ sociální pracovníci našli společnou řeč a mohli tak společnosti nabídnout specifickou pomoc, kterou dokáží efektivně vykonávat pouze sociální pracovnice/ sociální pracovníci ku prospěchu svých klientů a společnosti. V následujícím závěrečném shrnutí se pokusím stručně sjednotit všechny myšlenky, které jsem se snažila prezentovat v této kapitole a podkapitolách.

Závěrečné shrnutí

Z informací, které nám poskytla tato kapitola a podkapitoly nám jasně vyplývá, že v sociální práci vládne nejednotnost a roztržštěnost. Tato mnohotvárnost je v očích sociálních pracovníků vnímána jako pozitivní, ale na druhou stranu mají potřebu se někde sdružovat a sdílet informace i s jinými jim podobnými sociálními pracovníky i pracovnicemi. Vlivem postmoderny volí menší seskupení sociálních pracovníků i pracovníků, kteří mají stejné sebe-pojetí a kteří vykonávají sociální práci s podobnými cílovými skupinami. V těchto profesních organizacích pak sdílejí své zkušenosti a teoretické poznatky. Jednotnou profesní komoru nevnímali jako potřebnou a vůči její myšlence byli poměrně skeptičtí. Přesto se v nově vytvářeném zákoně o sociálních pracovnících/ pracovníků vyskytuje požadavek na zřízení této zastřešující profesní komory, který ovšem nevychází z řad samotných sociálních pracovníků/ pracovnic, jak prezentují ankety. Z rozhovoru s Friesenhahn vyplynulo, že v Německu jednotná

profesní komora funguje velmi dobře a zaručuje svým členům vážený profesní stav i vzájemnou komunikaci.

Na základě prezentovaných analýz si dovoluji předpokládat, že značný vliv na nejednotnost v sociální práci mají především ženy. Vezmeme-li v úvahu vliv genderového kontraktu, který nás ovlivňuje a který ženy staví stále do podřadnější pozice vůči mužům a který ženám připisuje stereotypní vlastnosti. Tyto vlastnosti pak ženy přijímají jako přirozené a jim vlastní. Z toho může vznikat neschopnost sjednocovat se pod jednotnou myšlenku se sledováním jednotného cíle, které jsme si mohli povšimnout již v kapitole 1.3, kde se pod jednotnou organizaci zformovaly, pouze katolické a křesťansko-sociální ženské spolky, v jejichž čele stáli muži, kteří tomuto vzniku dali podnět. Dnes je zde podobná situace, kdy je tu spousta dílčích ženských organizací, které navzájem o své existenci ani nevědí a nesledují společné cíle a nemají tak společnosti co nabídnout, jako kompaktní skupina. Z čehož vyplývá, že jejich prosazování změn, kterých by chtěly dosáhnout je problematické a složité. V podobné situaci se dle mého přesvědčení nachází i sociální práce. Jakožto femininní obor vykazuje podobné vlastnosti, jako ženské organizace. V čele diskurzu sociální práce, jak jsme shledali, by ale měli stát akademici, tedy muži. Je tedy jednotná profesní organizace v zákoně o soc. požadavkem, který vzešel z této méně početné zato vlivnější skupiny? Dle ukazatelů prezentovaných v této práci lze usuzovat, že tomu tak pravděpodobně bude.

5 Závěr

Začali jsme ohlédnutím a uvědomením si, že naše současná společnost stojí na dvou pilířích antické řecko-římské kultury a židovsko- křesťanské kultury. Tyto odkazy jsou v naší společnosti patrné, ačkoli si je mnohdy ani neuvědomujeme. Pamatuji si, že nám na střední škole vyprávěl učitel dějepisu o genialitě Julia Caesara. Ten aby se nemusel dělit o svou moc, zvýšil počet senátorů. Proč? Protože věděl, že čím více bude senátorů tím méně a rychleji se domluví na společném postupu a on tak bude moci rozhodovat sám. Chytré a jednoduché, nemyslíte? Jak je patrné funguje to výborně i dnes. Vlivem postmoderny společnost nevěří jednotným velkým plánům a raději hledá smysl v rozmanité a pestré škále skupin, organizací, asociací atd... Sociální práce není žádnou výjimkou a i ona se „pyšní“ neorganizovaností a roztržitostí svého oboru. Vedle postmoderny na tom má svůj podíl i genderový kontrakt. I když se postmodernistické úvahy zaobírají a zdůrazňují individualismus a požadují tak jakési rezignování na dualistický pohled na muže a ženu¹⁵⁰, nelze tak pevně vžitě a ve společnosti hluboce zakořeněné uspořádání změnit. Ženy jen pozvolna opouštějí podřízené a omezující postavení, které zdědily od svých předchůdkyň. Je tedy možné, že femininní obory jsou poznamenané touto smlouvou a ve společnosti mají punc méně prestižních oborů. Ženy v České republice nikdy ve své historii nedokázaly prosazovat jednotné ideály, které by jim pomohly prosadit změny ve společnosti, které vyvíjely prostřednictvím svých organizací. Sociální práce jakožto femininní obor naplňuje shodné vlastnosti a také její pestrá škála profesních organizací nesleduje jednotné cíle. Vše se může již brzy změnit pod taktovkou nového zákona o sociálních pracovnících, který požaduje zřízení jednotné profesní komory. Sjednocující požadavek tak, znovu nepřichází od žen samotných, ale od řídicích činitelů. Je tedy nezodpovězenou otázkou, kdo bude stát v čele této profesní komory, pokud budeme brát v úvahu genderový kontrakt?

Cílem mé bakalářské práce bylo, zabývat se genderovým pohledem na sociální práci. Na základě tohoto pohledu jsem poukázala na možný vliv genderového kontraktu v prosazování profesní komory a nejednotnosti sociálních pracovníků.

¹⁵⁰ Patrné je to pro postmodernistickou feministickou sociální práci, která požaduje rezignaci na pohlaví muže a ženy a nelpění na jejich dualistickém vnímání. Srov. JANEBOVÁ., R. *Feministická teorie sociální práce*. s. 80.

Též srov. JANEBOVÁ., R. *Feministické perspektivy v praxi sociální práce*. s. 15. [cit. 24-03-2015].

Přesto si uvědomuji, že jsem zůstala pouze v jedné rovině problémů, které se v sociální práci vyskytují. Dalším velice důležitým otazníkem v sociální práci je její spojitost s charitativní oblastí a s etickým rozměrem, který ze sociální práce dělá specifický obor, který tak bdí i nad lidskými právy. Tím se dostáváme i k druhému pilíři, tedy odkazu židovsko-křesťanské kultury. Papež Benedikt XVI. věnoval svou první encykliku právě otázce pomáhajících profesí v katolickém prostředí, tedy hlavně charitám, které jsou neodmyslitelně spojené se sociální prací.¹⁵¹

„Odborná kompetence je první a základní předpoklad, ale sama o sobě nestačí. Jedná se totiž o lidské bytosti, které vždy potřebují něco víc nežli pouze technicky správně prováděnou péči. Potřebují lidskost. Potřebují pozorné srdce. Ti, kdo pracují v charitativních institucích církve, se musí odlišovat tím, že se neomezují pouze na správné vykonání toho, co je v daném okamžiku třeba, ale že navíc věnují druhému pozornost, jak jim to vnuká jejich srdce, a to takovým způsobem, aby ti druzí zakoušeli bohatství jejich lidskosti. (...)“¹⁵²

Hned v první větě spatřuji podstatnou myšlenku, kterou by sociální pracovníci i pracovnice měli mít zarámovanou na svém pracovním stole, ať už pracují kdekoli.

Jak jsme si již ukázali, sociální práce bývá prostředníkem mezi společností a jedincem. Stejně tak charitativní činnost spojuje církev se společností.¹⁵³ Tak jako je sociální práce přehlížena a nedoceněna v profánním světě, tak je charitativní práce přehlížena ve světě sakrálním. Elichová se ve své stati zamýšlí nad tím, že láska k bližnímu zřejmě není pro teology vědeckou výzvou.¹⁵⁴ Přesto se můžeme domnívat, že pro sociální práci a charitu má bliženecká láska podstatných charakter, který z nich dělá spojení. Ráda bych se v nějaké své další práci pokusila o bližší pohled tohoto spojení a na možné výhody, které by z něho mohli plynout. Také by mě zajímalo, zda přetrvává femininní dominance i v charitách.

Rozloučila bych se s vámi s vědomím, že jsem snad naplnila cíle, které jsem v úvodu slibovala sledovat a že jsem se přiblížila porozumění sociální práci, jako

¹⁵¹ Srov. OPATRŇÝ, M. *Pastorační práce s pracovníky církevních pomáhajících organizací na příkladu Charity ČR*. s. 66.

¹⁵² BENEDIKT XVI., *Deus caritas est*, čl. 31.a. In OPATRŇÝ, M., LEHNER, M. A KOL. *Teorie a praxe charitativní práce: Uvedení do problematiky. Praktická reflexe a aplikace*. s. 66.

¹⁵³ Srov. OPATRŇÝ, M. *Charita jako místo evangelizace*. s. 16.

¹⁵⁴ Srov. ELIHOVÁ, M. *Pěstování orchidejí a praxe charitativních organizací*. s.30.

dynamického oboru, který mě nepřestává překvapovat a je mi stále bližší a bližší než byl na začátku studia. Prostřednictvím výuky a praxí, které jsem absolvovala na katedře, jsem vstoupila do dynamické komunikace, která v oboru je a jak jsme měli možnost sledovat, je také hlavním hybatelem všeho. Znovu mi tedy dovoluňte použít slova od Elshainové, která si dovoluňte trochu pozměnit „*Jazyk nás rozděluje, ale i spojuje...*“¹⁵⁵

„*Kostky jsou vrženy...*“
(Gaius Julius Caesar)

¹⁵⁵ Srov. *Veřejný muž, soukromá žena. Ženy ve společenském a politickém myšlení*. s.78.

6 Seznam použité literatury

ATKINSON. R., L. a kol. *Psychologie*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-640-3.

BAHENSKÁ., M. Spolupráce, nebo rivalita? Vztahy mezi ženskými spolky a jejich představitelkami ve 40.-70. letech 19. století. In. *Reflexe a sebereflexe ženy v české národní elitě 2. poloviny 19. století. Sborník příspěvků z konference uspořádané Národním archivem ve spolupráci s Archivem hlavního města Prahy*. VOJÁČEK., M. (ed.), Praha: Skriptorium, 2007. ISBN 978- 80-86197-83-8.

BAJER., P. Otazníky profesních organizací sociálních pracovníků. *Sociální práce/ Sociálna práca*, 2008, roč. 8, č.2, s. 32-34.

Bible: Překlad 21. století. Praha: Biblion, 2009. ISBN 978-80-87282-00-7.

BOURDIEU. P. *Nadvláda mužů*. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-775-5.

DOHNALOVÁ., M., MALINA., J. *Slovník: Antropologie občanské společnosti*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2006. ISBN 80-7204-349-8.

ELICHOVÁ., M. Pěstování orchidejí a praxe charitativních organizací. Teologická reflexe charity a praxe pomáhající organizace. *Caritas et veritas: Časopis pro reflexi křesťanských souvislostí v sociálních a humanitních oborech*, 2011, roč. 1, s. 30-33. ISSN 1805-0948.

ELSHTAINOVÁ., J., B. *Veřejný muž, soukromá žena: Ženy ve společenském a politickém myšlení*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1999. ISBN. 80-86130-07-X.

HAVELKOVÁ., H. Dimenze „gender“ ve vztahu soukromé a veřejné sféry. *Sociologický časopis*, 1995, č. 1, s. 25-38.

HUNEŠ., P. Kdo je sociální pracovník a proč by měl být vzdělaný. *Sociální práce/ Sociálna práca*, 2007, roč. 1, s. 5-6.

CHYTIL. O. Důsledky modernizace pro sociální práci. *Sociální práce/ Sociálna práca*, 2007, č. 4, s. 64-71.

JANEBOVÁ., R. Feministické teorie sociální práce. In MATOUŠEK., O., a kol. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7.

JANEBOVÁ., R. K čemu je sociálním pracovníkům teorie aneb postmoderní feministická perspektiva o „krizi poznání.“ In. *Sociální práce: Možnosti sociální práce na počátku 21. století*. Sborník příspěvků z minikonference. *Hradecké dny sociální práce*. SMUTEK., M. (ed.), Hradec Králové, 2005. ISBN neuvedeno. s. 69-78.

JANEBOVÁ. R. Moc a autorita: genderové hledisko. In *Sociální práce: Mezi pomocí a kontrolou. Sborník z konference IV. Hradecké dny sociální práce*. JANEBOVÁ., R., KAPPL., M., SMUTEK., M.(eds), Gaudeamus, 2008. ISBN 978-80-7041-118-6. s.39-55.

JANEBOVÁ., R. Otázky moderní feministické sociální práce: Emancipatorní, nebo genderově specifická sociální práce? *Sociální práce/ Sociálna práca*, 2005, č. 3, s. 86-99.

JANEBOVÁ., R. *Teorie a metody sociální práce - reflexivní přístup*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. Studijní materiál. ISBN neuvedeno.

JANEBOVÁ., R. Úvahy nad genderovým tichem aneb Je gender relativní kategorií v sociální práci? *Sociální práce/ Sociálna práca*, 2008, roč. 8, č. 2, s. 90-105.

JARKOVSKÁ., L. *Gender před tabulí: Etnografický výzkum genderové reprodukce v každodennosti školní třídy*. Praha: sociologické nakladatelství SLON, 2013. ISBN 978-80-7419-119-0.

KAPPL. M. Postmodernismus v sociální práci. In *Sociální práce: Možnosti sociální práce na počátku 21. století*. Sborník příspěvků z minikonference. *Hradecké dny sociální práce*. SMUTEK., M. (ed.), Hradec Králové, 2005. ISBN neuvedeno. s. 53-68.

KARSTEN., H. *Ženy – muži: Genderové role, jejich původ a vývoj*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-145-X.

KELLER., J. *Soumrak sociálního státu*. Praha: sociologické nakladatelství SLON, 2009. ISBN 978-80-7419-017-9.

KELLER., J. *Teorie Modernizace*. Praha: sociologické nakladatelství SLON, 2007. ISBN 978-80-86429-66-3.

KODYMOVÁ, P. Domácí tradice sociální práce. In MATOUŠEK., O., A KOL. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7. s.111-138.

KODYMOVÁ, P., HABURAJOVÁ-ILAVSKÁ., L. Vesna a Živena-spolky významné pro rozvoj sociální práce jako profese. In *Fórum sociální práce social work forum*. Praha: Karlova Univerzita, Filozofická fakulta, 2014. ISSN 1804-3070.

MALÍNSKÁ. J. *Do politiky prý žena nesmí – proč? Vzdělání a postavení žen v české společnosti v 19. a na počátku 20. století*. Praha: Slon, 2005. ISBN 80-86429-42-3.

MALÍNSKÁ., J. „My byly, jsme a budeme!“ Praha: Lidové noviny, 2013. ISBN 978-80-7422-219-1.

MATOUŠEK, O. Úvod: cíle a úroveň sociální práce. In MATOUŠEK., O., a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2. s. 21-48. s. 11.

MUSIL. L. Tři pohledy na budoucnost sociální práce. In *Rizika sociální práce. Sborník z konference VII. Hradecké dny sociální práce*. SMUTEK., M. (eds.), Gaudeamus, 2010. ISBN 978-80-7435-086-3. s.11-25.

MUSIL., L. Různorodost pojetí, nejasná nabídka a kontrola výkonu „sociální práce“. *Sociální práce/ Sociálna práca*, 2008, roč. 2, s. 60-79.

NAVRÁTIL. P. Sociální práce v pozdně-moderní společnosti. In *Sociální práce: Možnosti sociální práce na počátku 21. století*. Sborník příspěvků z minikonference. *Hradecké dny sociální práce*. SMUTEK., M. (ed.), Hradec Králové, 2005. ISBN neuvedeno. s. 37-52.

NEČASOVÁ., M. Profesní etika. In MATOUŠEK., O., a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2. s. 21-48.

NEUDORFLOVÁ. M. *České ženy v 19. Století. Úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci*. Praha: Janua, 1999. ISBN 902622-2-8.

OPATRŇÝ., M. *Charita jako místo evangelizace*. České Budějovice: JU, Teologická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7394-250-2.

OPATRŇÝ., M. Charitativní práce: interakce sociální práce a diakonie. In OPATRŇÝ., M., LEHNER., M. A KOL. *Teorie a praxe charitativní práce: Uvedení do problematiky. Praktická reflexe a aplikace*. České Budějovice: JU, Teologická fakulta, 2010. s. 39-46. ISBN 978-80-7394-214-4.

OPATRŇÝ., M. Pastorační práce s pracovníky pomáhajících organizací na příkladu Charity ČR. In OPATRŇÝ., M., LEHNER., M. A KOL. *Teorie a praxe charitativní práce: Uvedení do problematiky. Praktická reflexe a aplikace*. České Budějovice: JU, Teologická fakulta, 2010. s.66-70. ISBN 978-80-7394-214-4.

RENZETTI., C., M., CURRAN., D., J. *Ženy muži a společnost*. (Ed.), prof. MuDr. Pavel Klener, DrSc. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0525-2.

RŮŽIČKOVÁ., D. MUSIL., L. Hledají sociální pracovníci kolektivní identitu? *Sociální práce/ Sociálna práca*, 2009, roč. 9, č. 3, s. 79-92.

SOKOL. J. *Malá filosofie člověka a slovník filosofických pojmů*. 1996. Vyšehrad: Praha 1996. ISBN 80-7021-253-5.

ŠIKLOVÁ., J. Sociální práce v našem státě od druhé světové války do současnosti. In MATOUŠEK., O., a kol. *Základy sociální práce*. Praha: Portál 2001. ISBN 80-7178-473-7. s. 139-153.

ŠMAUSOVÁ., G. Proti tvrdošíjně představě o ontické povaze gender a pohlaví. In *Politika rodu a sexuální identity*. BARŠA., P. (ed.), Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-2834-3. s. 15-28.

VALDROVÁ., J. *Gender a společnost. Vysokoškolská učebnice pro nesociologické směry magisterských a bakalářských studií*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2006. ISBN 80-7044-808-3.

VODRÁŽKA., M. Aktivismus bez hnutí nebo protohnutí? Ženské organizace a skupiny v ČR v letech 1989-2006. In *Mnohohlasem: Vyjednávání ženských prostorů po roce 1989*. HAŠKOVÁ., H., KŘÍŽKOVÁ., A., LINKOVÁ., M. (eds.), Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2006. ISBN 80-7330-101-6. s. 61-80.

Elektronické odkazy:

Český statistický úřad [online]. *Zaostřeno na ženy a muže-2013. Práce a mzdy: 4. – 11. Mezinárodní srovnání – nejvýznamnější odvětví dle koncentrace zaměstnanosti žen/mužů, 2010*. Posl. úpravy 20-12- 2014. [cit. 21-02-2015]. Dostupné na: <<https://www.czso.cz/documents/10180/20556849/1413114411.pdf/e40ea23f-01ca-44b9-bf8b-4ffc4b526f5b?versio>>.

Český statistický úřad [online]. *Zaostřeno na ženy a muže-2013. Vzdělání:3. – 4. Akademičtí pracovníci na veřejných vysokých školách*. Posl. úpravy 20-12- 2014. [cit. 21-02-2015]. Dostupné na: <<https://www.czso.cz/documents/10180/24454037/1413133304.pdf/05288fd3-cb5f-4fe1-a90e-9e988b73d9ff?versio>>.

Český statistický úřad [online]. *Zaostřeno na ženy a muže-2013. Vzdělání:3. – 11. Studenti vyšších odborných škol podle skupin oborů ve školním roce 2012/2013*. Posl. úpravy 20-12- 2014. [cit. 21-03-2015]. Dostupné na: <<https://www.czso.cz/documents/10180/25704419/3000023311.pdf/e4e5496d-b9ee-4876-b583-1d5a9f02b30a?version=1.1>>.

Český statistický úřad [online]. *Zaostřeno na ženy a muže-2013. Vzdělání: 3. – 13. Studenti vysokých škol podle skupin oborů v akademickém roce 2012/2013*. Posl. úpravy 20-12- 2014. [cit. 21-03-2015]. Dostupné na: <<https://www.czso.cz/documents/10180/24454037/1413133313.pdf/39d7f127-8b1b-4db6-bb7a-f0229cbf7b00?versi> >.

Gender, rovné příležitosti, výzkum. [online]. *Slovník základních pojmů*. s.2. [cit. 17-02-2015]. Dostupné na: <http://www.genderonline.cz/uploads/2bacf1db99079832e79b1562745da8db7d4dcde6_rocnik01-1-2000.pdf>.

Gender, rovné příležitosti, výzkum. *Slovník základních pojmů*. [online]. s.2 [cit. 17-2-2015]. Dostupné na: <http://www.genderonline.cz/uploads/2bacf1db99079832e79b1562745da8db7d4dcde6_rocnik01-1-2000.pdf>.

JANEBOVÁ., R. Feministické perspektivy v praxi sociální práce. s. 10. *Gender, rovné příležitosti, výzkum*. [online]. 2006, roč. 7, č. 2, s. 10-19. [cit. 24-03-2015]. Dostupné na: http://www.genderonline.cz/uploads/cc9f6b8d415d8092557851bc12e8154b880c90c9_feministicke-perspektivy-v-praxi-socialni-prace.pdf

Sociální práce/ Sociálna práca [online]. *O časopisu*. [cit. 17-02-2015]. Dostupné na: <<http://www.socialniprace.cz/index.php?sekce=1>>.

Sociální práce/ Sociálna práca [online]. *O čem se mluví. Otevřený dopis tří organizací sdružujících pracovníky: Komoru potřebujeme a chceme.* [cit. 17-03-2015]. Dostupné na: < <http://www.socialniprace.cz/soubory/Otevreny%20%20dopis.pdf>>.

Sociální práce/ Sociálna práca [online]. *O čem se mluví. Archív anket. Potřebují sociální pracovníci v ČR profesní komoru?* [cit. 17-03-2015]. Dostupné na: < <http://www.socialniprace.cz/ankety.php?sekce=&podsekce=&ukol=1&id=11>>.

Sociální práce/ Sociálna práca [online]. *O čem se mluví. Archív anket. Je vhodnější, aby zákon o sociálních pracovnících delegoval kontrolu přístupu sociálních pracovníků k výkonu sociální práce na komoru sociálních pracovníků, nebo na pověřený úřad státní správy?* [cit. 17-03-2015]. Dostupné na: < <http://www.socialniprace.cz/ankety.php?sekce=&podsekce=&ukol=1&id=10>>.

Sociální práce/ Sociálna práca [online]. *O čem se mluví. Informace o stavu připravovaného profesního zákona.* [cit. 17-03-2015]. Dostupné na: < <http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=1&clanek=677>>.

NEČASOVÁ., M. *Mezinárodní etický kodex sociální práce- principy: definice sociální práce.* [online].[cit. 20-03-2015]. Dostupné na: <<http://sspcr.xf.cz/EK.html>>.

7 Přílohová část

Seznam příloh:

- Příloha I Tabulky- Mezinárodního srovnání – nejvýznamnější odvětví dle koncentrace zaměstnanosti žen a mužů.
- Příloha II Tabulka- Studenti vyšších odborných škol podle skupin oborů ve školním roce 2012/2013.
- Příloha III Tabulka- Studenti vysokých škol podle skupin oborů v akademickém roce 2012/2013. Příloha IV Tabulka- Akademičtí pracovníci na veřejných vysokých školách.
- Příloha V Otevřený dopis profesních organizací sdružujících sociální pracovníky.

Příloha I

Země	Hlavní odvětví - ženy Top sectors - women										Country
	Zpracovatelský průmysl Manufacturing	Stavebnictví Construction	Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles	Doprava a skladování Transportation and storage	Ubytování, stravování a pohostinství Accommodation and food service activities	Odborné, vědecké a technické činnosti Professional, scientific and technical activities	Administrativní a support service activities	Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení Public administration and defence; compulsory social security	Vzdělávání Education	Zdravotní a sociální péče Human health and social work activities	
EU 27 v tom:	10,7	1,6	15,4	2,6	5,3	5,1	4,1	7,4	11,4	17,4	EU 27 incl.:
Belgie	7,9	1,2	13,7	2,6	3,3	4,6	4,7	10,0	13,7	23,1	Belgium
Bulharsko	23,5	1,9	18,8	2,9	7,2	3,5	1,3	6,6	10,3	8,6	Bulgaria
Česká republika	20,9	1,9	15,9	4,1	4,9	4,7	2,5	7,3	10,7	12,6	Czech Republic
Dánsko	8,3	1,3	13,5	2,0	3,5	5,0	3,0	7,3	9,9	31,8	Denmark
Estonsko	16,5	2,0	17,1	4,5	4,9	3,9	2,3	7,3	16,0	9,7	Estonia
Finsko	8,2	1,2	12,2	2,9	5,2	5,4	4,5	5,5	9,2	28,8	Finland
Francie	8,2	1,5	13,3	3,1	3,5	5,0	3,3	11,5	9,6	21,3	France
Irsko	7,7	1,2	16,1	1,9	7,5	4,5	3,7	6,0	12,2	21,4	Ireland
Itálie	13,1	1,2	14,8	2,3	6,4	6,7	5,3	5,2	12,8	12,5	Italy
Kypr	6,7	2,3	18,2	2,9	8,1	7,1	4,1	6,7	10,9	6,5	Cyprus
Litva	14,6	2,1	19,0	3,3	4,0	3,2	2,9	5,9	16,1	10,9	Lithuania
Lotyšsko	12,6	1,8	21,0	5,2	4,1	3,4	2,2	7,4	14,7	7,6	Latvia
Lucembursko	2,7	1,1	10,2	1,4	3,3	7,6	3,0	9,9	12,3	16,6	Luxembourg
Maďarsko	17,1	1,2	17,0	3,9	5,1	4,3	2,8	8,8	14,1	11,0	Hungary
Malta	10,1	.	14,6	3,4	8,4	4,3	3,0	8,6	16,7	13,1	Malta
Německo	12,0	1,8	15,6	2,6	4,9	5,4	5,3	7,4	9,2	19,8	Germany
Nizozemsko	5,0	1,1	13,9	2,6	4,5	5,4	4,1	5,8	9,2	28,6	Netherlands
Polsko	14,5	1,1	17,8	2,7	3,2	3,4	2,4	7,2	13,5	10,1	Poland
Portugalsko	15,5	1,2	15,0	1,4	7,7	4,0	3,1	5,6	12,4	12,1	Portugal
Rakousko	8,5	2,5	18,7	2,4	8,4	5,3	4,2	6,5	9,5	16,3	Austria
Rumunsko	20,0	1,7	15,9	2,3	2,7	2,0	1,2	4,8	7,3	7,9	Romania
Řecko	7,4	0,7	19,4	1,8	8,2	6,0	2,1	8,0	11,8	8,8	Greece
Slovensko	19,9	1,1	17,4	3,5	6,0	4,4	2,2	8,4	12,3	12,0	Slovakia
Slovinsko	19,5	1,6	15,1	2,8	5,3	4,6	2,5	7,3	12,9	9,4	Slovenia
Spojené království	5,1	1,9	14,3	2,2	5,5	5,8	4,4	7,3	15,8	21,8	United Kingdom
Španělsko	7,8	1,8	18,1	2,1	9,6	5,1	6,2	6,8	9,2	12,3	Spain
Švédsko	6,3	1,0	11,1	2,7	3,7	6,3	4,6	7,0	16,7	27,0	Sweden
Další země											Other countries
Norsko	4,5	1,1	13,7	2,5	3,7	4,7	3,7	6,0	11,3	36,0	Norway
Švýcarsko	8,1	1,6	14,4	2,6	4,8	6,4	2,4	4,3	10,5	20,5	Switzerland

Země	Hlavní odvětví - muži Top sectors - men										Country
	Zpracovatelský průmysl Manufacturing	Stavebnictví Construction	Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles	Doprava a skladování Transportation and storage	Ubytování, stravování a pohostinství Accommodation and food service activities	Odborné, vědecké a technické činnosti Professional, scientific and technical activities	Administrativní a podpůrné činnosti Administrative and support service activities	Věřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení Public administration and defence; compulsory social security	Vzdělávání Education	Zdravotní a sociální péče Human health and social work activities	
EU 27 z toho:	20,8	13,4	13,1	7,3	3,5	4,7	3,5	7,1	3,8	4,0	EU 27 incl.:
Belgie	20,6	12,1	12,2	8,9	3,1	4,7	3,5	9,1	5,0	5,3	Belgium
Bulharsko	20,9	17,1	14,0	8,4	3,5	1,9	2,9	7,9	2,0	1,9	Bulgaria
Česká republika	28,8	16,2	10,6	8,8	2,9	3,4	2,2	5,9	2,3	2,1	Czech Republic
Dánsko	16,8	11,1	16,3	7,5	2,6	5,1	3,2	5,6	6,3	6,2	Denmark
Estonsko	22,2	18,4	11,1	12,7	.	3,0	3,2	5,1	3,9	.	Estonia
Finsko	22,6	12,9	12,0	9,5	1,8	6,4	3,5	4,1	4,3	3,4	Finland
Francie	18,7	12,6	13,3	7,2	3,5	4,9	3,6	9,0	4,3	5,1	France
Irsko	15,3	13,8	12,8	7,5	5,3	6,1	3,1	5,3	3,8	4,0	Ireland
Itálie	23,7	13,5	14,7	6,4	4,2	5,6	2,6	6,9	2,9	3,7	Italy
Kypr	11,1	19,8	19,5	5,6	6,6	3,7	2,2	8,7	3,3	2,5	Cyprus
Litva	17,8	15,9	16,6	9,8	0,8	3,1	3,1	6,2	3,9	1,6	Lithuania
Lotyšsko	15,3	15,0	12,8	13,2	1,0	1,9	4,1	6,7	3,1	1,3	Latvia
Lucembursko	8,8	9,2	9,4	7,3	2,9	6,6	1,4	12,6	5,6	5,4	Luxembourg
Maďarsko	24,4	13,4	12,8	9,3	3,4	3,0	3,4	6,8	3,4	2,6	Hungary
Malta	17,2	10,5	15,6	7,8	8,1	3,4	2,7	9,1	4,3	4,9	Malta
Německo	27,8	10,8	11,7	6,6	3,0	4,4	4,7	7,2	3,7	5,0	Germany
Nizozemsko	14,2	9,8	13,0	6,7	3,5	6,6	3,4	7,4	4,9	5,4	Netherlands
Polsko	23,6	14,3	12,3	8,1	1,2	2,3	2,4	5,9	3,0	1,8	Poland
Portugalsko	19,9	18,9	15,9	5,7	4,5	2,9	2,6	8,3	3,2	1,9	Portugal
Rakousko	20,9	14,2	13,7	7,2	4,4	5,0	2,8	7,3	3,5	3,9	Austria
Rumunsko	19,8	13,4	10,9	7,4	1,2	1,4	2,1	6,2	2,0	1,7	Romania
Řecko	14,3	13,3	17,3	6,8	6,1	4,5	1,4	8,7	4,4	2,8	Greece
Slovensko	27,2	18,5	10,0	8,7	3,4	2,6	2,7	6,9	2,6	1,8	Slovakia
Slovinsko	29,4	10,9	10,6	8,7	3,4	3,8	2,2	5,5	3,0	2,3	Slovenia
Spojené království	13,7	13,8	13,4	7,7	4,1	6,9	4,5	6,5	5,2	5,3	United Kingdom
Španělsko	17,7	16,5	13,9	7,0	6,0	4,0	3,7	7,6	3,7	2,9	Spain
Švédsko	18,3	11,7	13,3	7,8	2,8	8,5	4,3	4,9	5,2	5,2	Sweden
Další země											Other countries
Norsko	15,1	12,8	14,1	8,0	1,9	6,1	3,9	5,9	5,3	6,9	Norway
Švýcarsko	19,8	9,7	11,7	5,5	2,6	8,0	2,9	5,2	6,0	5,3	Switzerland

Příloha II

Skupina oborů	Studenti <i>Students</i>		Nově přijati <i>New entrants</i>		Absolventi ve šk. roce 2011/2012 <i>Graduates in 2011/2012</i>		Fields of study
	ženy <i>Women</i>	muži <i>Men</i>	ženy <i>Women</i>	muži <i>Men</i>	ženy <i>Women</i>	muži <i>Men</i>	
Vyšší odborné školy celkem	20 642	8 338	8 380	3 586	5 071	1 536	Higher professional schools, total
Přírodní vědy a nauky	73	61	15	18	21	22	Natural sciences
ekologie a ochrana životního prostředí	73	61	15	18	21	22	Ecology and environmental protection
Techn. vědy a nauky 1. č.	355	1 743	186	803	46	324	Technology - part 1
strojírenství, strojírenská výroba	32	631	15	305	2	95	Mechanical engineering and related manufacture
elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika	204	1 038	110	457	30	220	Electrical engineering, telecommunication and computer technology
technická chemie, chemie silikátů	26	26	10	19	6	5	Industrial chemistry and chemistry of silicates
potravinářství, potr. chem.	93	48	51	22	8	4	Food industry and food chemistry
Techn. vědy a nauky 2. č.	769	828	318	349	177	155	Technology - part 2
textilní výroba a oděvnictví	-	-	-	-	5	-	Manufacture of textile
zpracování dřeva, výroba hudebních nástrojů	63	177	18	55	7	28	Wood-working and manufacture of musical instruments
stavebnictví, geodézie, kartografie	115	246	49	118	13	46	Construction, geodesy and cartography
doprava a spoje speciální, interdisciplinární obory	121	121	49	57	34	23	Transport and communications
zemědělství - lesnictví, veterinární vědy	418	354	175	168	64	58	Agriculture, forestry and veterinary medicine
zemědělství a lesnictví	418	354	175	168	64	58	Agriculture and forestry
Zdravotnictví, lékařské a farmaceutické vědy	5 435	1 018	2 367	435	1 380	196	Health services, medicine and pharmacy
zdravotnictví	5 435	1 018	2 367	435	1 380	196	Health services
Společenské vědy a nauky, služby 1. č.	7 267	3 171	2 794	1 298	1 896	572	Social science and services part 1
filozofie, teologie	91	85	35	29	7	13	Philosophy, theology
ekonomika a administrativa	2 912	901	1 131	432	823	164	Economy and administration
podnikání v oborech, odvětvích	722	544	296	227	167	88	Business lines
gastronomie, hotelnictví, turismus	1 417	393	551	160	307	44	Gastronomy, hotel operation, tourism
obchod	83	76	28	29	14	12	Trade
právo, právní, veřejnosprávní činnost	2 042	1 172	753	421	578	251	Law, legal and public administration activities
Společenské vědy a nauky, služby 2. č.	5 627	692	2 245	316	1 342	112	Social science and services part 2
publicistika, knihovnictví, informatika	362	200	153	92	86	26	Journalism, librarianship and information technology
pedagogika, učitelství, sociální péče	5 265	492	2 092	224	1 256	86	Pedagogy, tutorship and social care
Vědy a nauky o kultuře, umění	696	444	279	190	144	91	Culture and art
umění a užité umění	696	444	279	190	144	91	Arts, applied arts
Vojenské vědy	2	27	1	9	1	6	Military sciences

Příloha III.

Vysoká škola Fakulta Fields of study	Studenti k 31. 12. 2012 Students 31. December 2012		Poprvé zapsaní v roce 2012 New enrollees in 2012		Absolventi v roce 2012 Graduates in 2012	
	ženy Women	muži Men	ženy Women	muži Men	ženy Women	muži Men
Vysoké školy celkem Universities, total	214 384	166 888	41 014	31 540	57 261	36 609
Přírodní vědy a nauky Natural sciences	13 557	18 958	2 502	3 534	2 889	3 605
Technické vědy a nauky Technology	25 201	58 110	5 512	12 149	5 784	12 814
Zemědělsko-lesnické a veter. vědy a nauky Agriculture, forestry and veterinary medicine	9 057	6 376	2 101	1 558	2 130	1 402
Zdravotnictví, lékař. a farmac. vědy a nauky Health services, medicine and pharmacy	22 042	8 320	4 540	1 413	4 328	1 121
Humanitní a společenské vědy a nauky Humanities and social science	43 569	22 429	7 850	3 618	10 931	4 490
Ekonomické vědy a nauky Economic sciences	55 008	36 633	10 653	6 769	17 267	8 652
Právní vědy a nauky Law and legal science	7 985	6 383	988	747	1 888	1 379
Pedagogika, učitelství a soc. péče Pedagogy, tutorship and social care	35 416	8 192	5 859	1 190	10 655	2 356
Vědy a nauky o kultuře a umění Culture and art	6 388	3 885	1 042	585	1 579	873
Vojenské vědy a nauky Military sciences	-	-	-	-	-	-

Příloha IV

Ukazatel	Akademický rok <i>Academic year</i>										Indicator	
	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13		
Pedagogičtí pracovníci VaV												Teaching staff of R&D
celkem					585	565	523	529	522	362	Total Women (%)	
ženy (%)					27,5	24,4	26,6	27,8	30,1	32,0	Women (%)	
muži (%)					72,5	75,6	73,4	72,2	69,9	68,0	Men (%)	
Profesoři												Professors
celkem	1 959	2 092	2 184	2 238	2 333	2 424	2 553	2 526	2 496	2 494	Total Women (%)	
ženy (%)	9,6	10,3	11,0	11,5	11,3	12,3	12,9	13,5	14,1	14,1	Women (%)	
muži (%)	90,4	89,7	89,0	88,5	88,7	87,7	87,1	86,5	85,9	85,9	Men (%)	
Docenti												Readers
celkem	3 772	3 816	3 933	4 000	4 040	4 150	4 294	4 323	4 318	4 197	Total Women (%)	
ženy (%)	22,0	22,1	22,4	22,9	23,3	23,1	23,5	23,9	24,2	24,8	Women (%)	
muži (%)	78,0	77,9	77,6	77,1	76,7	76,9	76,5	76,1	75,8	75,2	Men (%)	
Odborní asistenti												Fellowship
celkem	9 704	10 215	10 665	10 821	11 392	11 802	12 039	11 717	11 728	11 548	Total Women (%)	
ženy (%)	40,4	40,2	39,8	39,5	39,5	39,4	39,5	39,8	40,2	40,4	Women (%)	
muži (%)	59,6	59,8	60,2	60,5	60,5	60,6	60,5	60,2	59,8	59,6	Men (%)	
Asistenti												Assistants
celkem	1 777	1 674	1 829	2 080	2 229	2 395	2 387	2 199	2 028	2 004	Total Women (%)	
ženy (%)	47,3	47,7	46,5	46,5	47,5	48,4	47,8	50,1	49,3	49,4	Women (%)	
muži (%)	52,7	52,3	53,5	53,5	52,5	51,6	52,2	49,9	50,7	50,6	Men (%)	
Lektoři												Lecturers
celkem	394	474	497	647	757	773	842	825	724	734	Total Women (%)	
ženy (%)	56,9	52,7	55,1	54,4	60,6	59,9	59,3	60,5	59,5	58,9	Women (%)	
muži (%)	43,1	47,3	44,9	45,6	39,4	40,1	40,7	39,5	40,5	41,1	Men (%)	

Otevřený dopis profesních organizací sdružujících sociální pracovníky

V Praze dne 2.3.2015

Společnost sociálních pracovníků ČR, Profesní komora sociálních pracovníků a Profesní svaz sociálních pracovníků v sociálních službách APSS ČR, tři členské organizace sociálních pracovníků jako fyzických osob bez ohledu na oblast výkonu sociální práce, společně došly k závěru, že pro další rozvoj sociální práce a posílení jejího profesního ukotvení v České republice je nezbytné prosazovat vznik Zákona o sociálních pracovnících, a to především z těchto důvodů:

Sociální pracovníci jsou významní činitelé v procesu ochrany lidské důstojnosti a garance sociální spravedlnosti osobám, které se díky sociální práci mohou znovu zapojit do společnosti. Legislativní ukotvení profese sociálních pracovníků kromě jiných pozitiv výrazně ochrání klienty před neprofesionálním poskytováním sociální práce, které může vést k ohrožení jejich důstojnosti či omezení jejich životní úrovně.

V současné době je ustanovení o sociálních pracovnících legislativně zakotveno v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, jež se vztahuje i na sociální pracovníky, kteří vykonávají sociální práci v jiných oblastech. Další podmínky výkonu profese jsou definovány i jinými zákony (např. zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí). Tato situace je dle našeho názoru neuspokojivá. Výkon sociální práce je nezávislý na cílové skupině nebo sociální situaci, kterou sociální pracovník s klientem řeší. Výkon sociální práce by měl dostatečně zastřešit připravovaný Zákon o sociálních pracovnících.

Požadujeme, aby součástí připravované právní normy bylo ustanovení profesní komory jako odborného a nezávislého samosprávného orgánu s výkonnými kompetencemi. Jedině samosprávný orgán bude v budoucnosti zajišťovat garanci kvalitního a nezávislého výkonu profese sociální práce. Podmínkou dosažení vyšší kvality sociální práce je povinné členství všech sociálních pracovníků tak, aby mohl mít samosprávný orgán dostatečný dopad na kvalitu poskytované sociální práce. Zároveň metodické a podpůrné mechanismy profesní komory mohou přispět k eliminaci požadavků zaměstnavatelů sociálních pracovníků, které nesouvisí s výkonem sociální práce nebo jsou dokonce v rozporu s jejími principy.

Navrhujeme, aby budoucí samosprávný orgán měl mj. tyto kompetence:

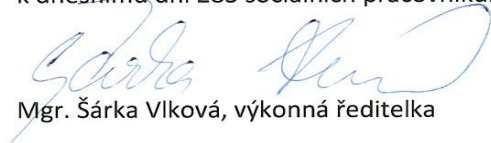
1. Zastupování zájmů sociálních pracovníků na vrcholné úrovni, včetně připomínkování a podněcování vzniku významných zákonů.
2. Podávání vysvětlení, stanovisek a ochrana/obhajoba sociálních pracovníků vůči zaměstnavatelům a klientům v dilematických situacích či přímo soudních sporech.
3. Organizace diskuze o sociálních pracovnících a sociální práci svých členů.

4. Spoluutváření podoby výkonu sociální práce v ČR z metodického hlediska, podle nejnovějších poznatků sociální reality.
5. Stanovení podmínek poskytování celoživotního vzdělávání a dalších podpůrných mechanismů při sociální práci, jako je supervize nebo intervize.

Očekáváme, že legislativní úprava profese sociálních pracovníků a vznik jejich samosprávného orgánu, vnese do sociální oblasti vyjasnění některých trvale nevyřešených otázek, ukončí zaměňování sociální práce za jiné obory a sociální služby a vynese na světlo i výkon sociální práce v působnosti státu a obcí. Sociální práce je nenahraditelnou odbornou činností pro ochranu základních sociálních práv jedinců v obtížných životních situacích garantovaných Listinou základních práv a svobod, a proto vyžaduje i odpovídající respekt společnosti ve formě legislativního ukotvení.

Sociální pracovníci jsou dostatečně vyspělí na komunikaci o svých profesních potřebách. Sociální práce podporuje potřebné občany a zároveň chrání společnost před jednáním, které by mohlo ohrozit sociální smír.

Profesionální komora sociálních pracovníků, z.s. – Zastřešující organizace sociálních pracovníků. Sdružuje k dnešnímu dni 283 sociálních pracovníků. www.pksp.cz

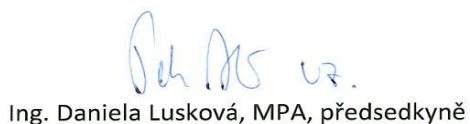
Mgr. Šárka Vlková, výkonná ředitelka

Společnost sociálních pracovníků ČR – Zastřešující organizace sociálních pracovníků. Sdružuje k dnešnímu dni 350 sociálních pracovníků. www.socialnipracovnici.cz

JUDr. Věra Novotná, předsedkyně

Profesionální svaz sociálních pracovníků v sociálních službách Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR – sdružuje k dnešnímu dni 185 sociálních pracovníků. <http://www.apsscr.cz/profesni-svaz-socialnich-pracovniku/>

Ing. Daniela Lusková, MPA, předsedkyně

ABSTRAKT:

SMOLÍKOVÁ, Lucie. *Sociální práce a potřeba jednotné profesní komory optikou genderu*. České Budějovice, 2015. Bakalářská práce. Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a charitativní práce. Vedoucí práce Markéta Elichová.

Klíčová slova: společnost, jazyk, kultura, moderna, gender, genderový kontrakt, sociální práce, sociální pracovnice/ sociální pracovník, profesní organizace.

Práce se zabývá sociální prací a její současnou situací. Konkrétně se práce zaměřuje na zrcadlení genderových otazníků objevujících se v sociální práci. V úvodní části je pohled zaměřen na veřejnou a soukromou sféru, tak jak byla nastavena společností a co z toho vyplývalo pro muže a ženy. V návaznosti na tyto společenské podmínky je stručně představena historie sociální práce, jako doména žen a církve, která (ne)reflektovala společenské revoluce, změny a vývoj, kterým naše česká společnost procházela až do dneška. V druhé části se práce snaží poukázat na nevykrytalizovanost a na roztržitost sociální práce s nejasností sebe-definování sociální pracovnic a sociálních pracovníků, do kterých je staví současná postmoderní společnost a genderový kontrakt. Následně se práce zabývá domněnkou podobností problémů sociální práce a ženských organizací a poukázáním na řešení této situace pomocí jednotné profesní komory.

ABSTRAKT:

SMOLÍKOVÁ, Lucie. Social work and necessity of a united professional association seen through gender policy.

Keywords: society, language, culture, modern style, gender, gender contract, social work, social worker, professional association

The thesis deals with social work and its current situation. The work focuses on the reflection of the gender issues in social work. The introductory part is devoted to the public and the private sphere and the way how it was set in the society and to the consequences for men and women. The next part briefly introduces the history of the social work as a domain of women and the church, which reflected/did not reflect the social revolutions, development and changes that have happened in our society up to the present day. The second part of the work points to the uncrystallization and fragmentation of social work, difficult self-definition/identification of male and female social workers as a result of the post-modern society code and the gender contract. The thesis subsequently compares the problems of social work and women's associations and finds the solution in the implementation of a united professional association.